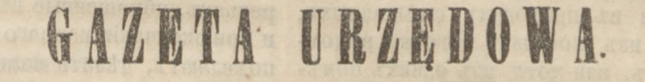
№ 60. ВТОРНИКЪ, 2 АВГУСТА. 1860. WTOREK, 2 SIERPNIA. № 60.

СТО ПЕРВЫЙ ГОДЪ СУЩЕСТВОВАНІЯ. SETNY PIERWSZY ROK ISTNIENIA.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ — KURYER WILEŃSKI

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА.

GAZETA URZĘDOWA.

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ“ выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ. Условія подписки: Цѣна за годъ 10 р., съ пересылкою 12 р.; за полъ года 5 р., съ пересылкою 6 р.; за четверть года 2 р. 50 к., съ пересылкою 3 р.; за 1 мѣсяцъ 84 к.— За объявленія платится за строку 17 к. сер.

Кантора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

„KURYER WILENSKI“ wychodzi co WTOREK i PIĄTEK. Cena roczna r. sr. 10, z przesyłką 12 rub.; półroczna 5 rub., z przesyłką 6; kwartalna 2 r. 50 k, z przesyłką 3 r.; miesięczna 84 kop.— Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz po kop. sr. 17.

Bióro redakcyi w Wilnie, przy ulicy Biskupiéj (Dworcowéj), w murach po-uniwersyteckich.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Ст.-Петербургъ, 27 іюля.

— Высочайшими именными указами, данными капитулу Россійскихъ Императорскихъ и Царскихъ орденовъ, Всемилостивѣйше пожалованы кавалерами: ордена Св. Анны третьей степени, 1860 года, марта въ 4-й день, въ награду усерднаго и безпорочнаго прослуженія, по выборамъ дворянства, узаконенныхъ сроковъ, коллежскіе совѣтники: дворянскій засѣдатель Виленской палаты гражданскаго суда, Иванъ *Молоховецъ*; Бѣлостокско-Сокольскій уѣздный судья, надворный совѣтникъ Осипъ Иванъ *Сапоцько;* коллежскіе ассесоры: Бобруйскій уѣздный судья, Игнатій *Кучевскій*, дворянскіе засѣдатели: Виленской палаты уголовнаго суда, Викентій *Довгялло-Нарбуттъ* и Виленской палаты гражданскаго суда, Мельхіоръ *Ясъвичъ* и дворянскіе засѣдатели уѣздныхъ судовъ: Кіевскаго, Рафаилъ *Бѣлявскій* и Уманскаго, Иванъ *Филиповскій*; дворянскій засѣдатель Гродненской палаты гражданскаго суда, губернскій секретарь Николай *Климашевскій*,—въ тотъ же день (4-го марта), за прослуженіе двѣнадцати лѣтъ сряду, въ одной и той же должности не ниже восьмаго класса Гродненскій губернскій архитекторъ статскій совѣтникъ Осипъ *Михаэлисъ,* надворные совѣтники: штабъ-лекаря: Дриссенскій уѣздный, старшій по Витебской губерніи, врачъ Іосифъ *Ивановскій*, Динабургскій уѣздный врачъ, Адамъ *Сулиманъ-Грудзинскій,* лекарь Виленскаго воспитательнаго дома „Іисусъ Младенецъ“, Карлъ *Букша.* Въ тотъ же день (4-го марта), по засвидѣтельствованію начальства объ отлично-усердной службѣ и особыхъ трудахъ, согласно удостоенію комитета министровъ, коллежскіе совѣтники: инспекторъ Минской гимназіи Эдмундъ *Страшинскій*, старшіе учители гимназій: Витебской, Василій *Кузьминъ*, Могилевской: Яковъ *Черяковскій* и Норбергъ *Запольскій-Довнаръ.*—Ордена Св. Станислава второй степени, Императорскою короною украшеннаго, директоръ училищъ Кіевской губерніи, статскій совѣтникъ Николай *Гренковъ*; того же ордена и степени, безъ украшеній: бывшій директоръ Житомирскаго раввинскаго училища, Владиміръ *Кавалевскій,* и директоръ Слуцкой гимназіи Петръ *Лубкинъ*; сопричисленъ къ ордену Св. Станислава третьей степени, 1860 года, апрѣля въ 3-й день, по засвидѣтельствованію министра внутреннихъ дѣлъ объ отлично-усердной и ревностной службѣ, засѣдатель Минской Римско-Католической духовной консисторіи прелатъ, Людвигъ *Лыжекевичъ.*

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

St.-Petersburg, 27 lipca.

— Przez Najwyższe ukazy Imienne do kapituły rossyjskich Cesarskich i Królewskich orderów, Najłaskawiéj zostali mianowani kawalerami: orderu św. Anny trzeciéj klassy: 1860 roku, dnia 4-go marca, w nagrodę gorliwego i nienagannego wysłużenia z wyborów szlacheckich terminów prawem przepisanych, radzcy kollegjalni: Assesor od szlachty Wileńskiéj izby sądu cywilnego, Jan *Mołochowiec;* Białostocko-Sokolski sędzia powiatowy, radzca dworu Józef-Jan *Sopoćko;* assesorowie kollegjalni: Bobrujski sędzia powiatowy Ignacy *Kuczewski*, assesorowie od szlachty: Wileńskiéj izby sądu kryminalnego Wincenty *Dowgiałło-Narbutt* i Wileńskiéj izby sądu cywilnego Melchior Jasiewicz i assesorowie od szlachty sądów powiatowych: Kijowskiego Rafał *Bielawski* i Humańskiego Jan *Filipowski*; assesor od szlachty Grodzieńskiéj izby cywilnego sądu, sekretarz gubernjalny Mikołaj *Klimaszewski.*—Tegoż dnia (4-go marca), za wysłużenienie dwunastu lat z rzędu w jednym i tymże obowiązku nie niższym od klassy ósméj: Grodzieński budowniczy gubernjalny, radzca stanu Józef *Michaelis*, radzcy dworu: sztabs-lekarze: Dryssenski powiatowy, starszy w gubernji Witebskiéj doktor Józef *Iwanowski*, Dynaburgski doktor powiatowy Adam *Suliman-Grudzinski,* lekarz wileńskiego domu podrzutków »Dzieciątko-Jezus,» Karol *Buksza.* Tegoż dnia (4-go marca), na zaświadczenie zwierzchności o służbie odznaczającéj się gorliwością i szczególnych pracach, stosownie do uznania komitetu ministrów, radzcy kollegialni: inspektor gimnazjum Mińskiego Edmund *Straszynski*, starsi nauczyciele gimnazjów: Witebskiego Bazyli *Kuźmin,* Mohilewskiego Jakób *Czerwiakowski* i Norbert *Zapolski-Downar.*—Orderu św. Stanisława drugiej klassy, Cesarską Koroną ozdobionego: dyrektor szkół gubernji Kijowskiéj radzca stanu Mikołaj *Grenkow*, tegoż orderu i klassy, bez ozdob: radzcy stanu: były dyrektor Zytomirskiéj szkoły rabinskiéj, Włodzimierz *Kowalewski* i dyrektor gimnazjum Słuckiego Piotr *Łubkin.* Został policzony do orderu św. Stanisława trzeciéj klassy, 1860 roku, dnia 4-go kwietnia na zaświadczenie ministra spraw wewnętrznych o służbie odznaczającéj się gorliwością, assesor Mińskiego rzymsko-katolickiego konsystorza duchownego, prałat Ludwik *Łyżekiewicz.*

ИЗЪ ЗАБЫТАГО ПОРТФЕЙЛЯ.

II. Борцы.

(Продолженіе).

Совершенно неожиданно, прогуливаясь утромъ въ Троицинъ день на нашемъ бульварѣ, я услыхалъ русскую хороводную пѣсню, такую тихую, сдержанную, что въ десяти шагахъ, особенно черезъ толпу любопытныхъ, тѣсно окружившихъ хороводъ, едва была слышна.

Это было послѣ обѣдни. Раскольники, какъ мнѣ тутъ же сообщили старожилы, имѣютъ обыкновеніе изъ пригородной слободы и самаго города сбираться въ два годовые праздники близь ратуши, и тутъ то и хороводы и гулянье и борьба. Всѣ въ лучшихъ праздничныхъ нарядахъ. Дѣвки и бабы въ красныхъ платьяхъ. Здѣсь сарафанъ, какъ и во многихъ подъ-московныхъ губерніяхъ, уже потерялъ между крестьянами свою исключительность—и уступилъ первенство неуклюжимъ и въ высшей степени безхарактернаго покроя платьямъ. Парни и мужики вообще строже держатся своего—тотъ же синій въ накидку суконный армякъ или чуйка, красная съ ластовицами рубашка съ косымъ воротомъ, широкія синія или черныя шаровары въ сапоги; только поярковая шляпа смѣнилась у большинства пуховой или картузомъ.

Я тотчасъ спѣшилъ подойти ближе къ хороводу, и съ трудомъ пробрался сквозь сгустившуюся около него толпу.—Около сорока крестьянскихъ дѣвушекъ и молодыхъ бабъ составили тѣснымъ рядомъ хороводъ. Парней было очень мало—и все застѣнчивѣе одинъ другаго. Любопытно, какъ какой нибудь загорѣлый, мускулистый юноша, то и дѣло потупляетъ глаза передъ слегка насмѣшливымъ взглядомъ плутоватой красавицы или бойкой бабенки. Впрочемъ красавицъ, хотя въ приблизительномъ значеніи этого слова и не было; но за то было много миловидныхъ и притомъ съ лицами, сквозь кожу которыхъ такъ и пробивалась свѣжая, молодая, неистощенная жизнь.

Дѣвушки очень тихо пѣли, къ моему искреннему неудовольствію, уже такъ извѣстную старую русскую пѣсню:

„Плыла лебедь съ лебедятами....

Я полагалъ услыхать пѣсню, еще ни кѣмъ не записанную, занесенную сюда издавна и сохранившуюся здѣсь. Было просто досадно ошибиться въ предположеніяхъ.

Молодая дѣвка, помахивая платочкомъ плавно ходила въ хороводѣ, останавливаясь то передъ однимъ, то передъ другимъ парнемъ, наконецъ кинула платокъ въ одного, тотъ вышелъ изъ рядовъ, взялъ ее за руку и пошелъ лѣниво прищелкивая и постукивая своими сапогами. А пѣсня съ своимъ однообразнымъ, тихо грустнымъ напѣвомъ тянулась хоромъ; хороводная пара жестами повторяла смыслъ каждаго куплета. Но все это было вяло, лишено энергіи; видно было, что хороводъ еще не разгулялся; было въ самомъ дѣлѣ еще не болѣе часа пополудни,—да и парней было мало; а тѣ, которые и ходили въ хороводы были вѣроятно очень блѣдными представителями молодаго поколѣнія своей слободы. Куда дѣвались болѣе ретивые—сейчасъ же объяснилось.

Шагахъ въ сорока отъ хоровода, виднѣлся другой кружокъ, стѣсненный любопытными со всѣхъ сторонъ, оттуда неслись крики, возгласы, въ которыхъ отзывалось то одобреніе, то укоръ, то нетерпѣнье. Я спѣшилъ пробраться ближе къ дѣйствующимъ лицамъ. Посмотрѣть въ самомъ дѣлѣ, стоило.

Тѣсно сжавшійся сомкнутый кружокъ съ жаднымъ, съ самымъ напряженнымъ любопытствомъ слѣдилъ за усиліями двухъ парней, сбросившихъ свои поддѣвки, которые возились какъ два добрыя медвѣдя, схватившись своими мускулистыми здоровыми руками за прочныя пояса другъ друга. Одинъ былъ небольшаго роста, но за то въ полномъ значеніи слова какъ будто с б и т ы й. Шеи почти не было; руки и пальцы короткіе и толстые; ноги кривыя, такъ и врѣзались въ песокъ ступнями. Красное лицо, вполовину закрытое выбившимися во всѣ стороны прядями волосъ, было почти спокойно, напряженіе было, но видно, что еще большой запасъ силы оставался сдержаннымъ. Другой высокій, тонкій блондинъ, лицо, какъ кипень бѣлое, только слегла задѣтое загарой. Глаза голубые, просто горѣли нервнымъ огнемъ; широкіе ноздри тонкаго, красиво очерченнаго носа раздулись. Въ первомъ было какое то мощное, спокойное сознаніе силы. Другой былъ весь воодушевленіе, нервное воодушевленіе. Онъ извивался, какъ струна, выбивался изъ силъ, чтобы ловкимъ маневромъ сбить соперника, каждая неудача вела за собою новую вспышку, новый порывъ; онъ былъ готовъ кажется сейчасъ закричать, взвизгнуть что было мочи, если бы только вѣроятно, не стыдился кружка.... А другой лѣниво поворачивался всемъ туловищемъ, каждый разъ нога его какъ свая, крѣпко и увѣренно становилась на почву и на волосъ не гнулась подъ каждымъ ловкимъ ударомъ „подъ лытку“... Въ немъ олицетворялась красота типа спокойной, увѣренной въ себѣ силы... Не хотя, можно было пророчить побѣду именно ему, а не нервному, восторженному его сопернику....

— Ну, Петруня, понатужся... еще... еще... вскрикывалъ время отъ времени полусѣдой мужикъ, одѣтый зажиточнымъ слободскимъ, и по видимому распоряжавшійся борьбой. Поощренье относилось къ тонкому, нервному парню.

Какой то пожилой чиновникъ—не чиновникъ, или просто шляхтичъ, стоялъ на другой сторонѣ, около другого соперника; и уже былъ самъ не свой. Просто любопытно было смотрѣть, какъ онъ выдѣлывалъ своимъ лицомъ, руками, платкомъ и табакеркой которые держалъ въ рукѣ; бѣлая пуховая шляпа была скомкана на головѣ; спиной онъ тяжело уперся на надвигавшіеся ряды зрителей....

— Ну, ну... Ваня.... голубчикъ... не выдай!... а вось пятаго-то, пятаго; хвати его, вотъ тутъ тутъ... твердилъ онъ на каждомъ шагу своему protégé.

Два чиновника, которые стояли тутъ же, хохотали. Полицейскій солдатъ тоже кажется принималъ въ борьбѣ не менѣе живое внутреннее участіе, но былъ спокоенъ и холоденъ, какъ и слѣдуетъ блюстителю благочинія...

Покамѣсть я осматривалъ окружающихъ, не предполагая, чтобы скоро кончилась борьба, судя по холодному, сдержанному маневру Петра.... вдругъ что то затрещало.... обернулся... Нервный борецъ горячо наперъ на соперника, глаза горѣли, каждая жилка подъ тонкой кожей, сдѣлалась багровой, надулась и трепетала. Самое выраженіе лица его противника также обличало уже большее нетерпѣніе... онъ крѣпче завернулъ конецъ пояса противника, напрягъ послѣднія силы.... Молодой и тонкій почти задыхался, сдавленный поясомъ, но нервное восторженное воодушевленіе вырывалось наружу все болѣе и сильнѣе... Просто любо смотрѣть было....

Окружающіе затаили духъ.... Ни криковъ, ни одобренья не было слышно. — У господина въ бѣлой шляпѣ такъ и осталась рука на воздухѣ съ приподнятымъ платкомъ.... Только полусѣдой мужикъ спокойно поглядывалъ, поглаживая бороду.... Видно было, что настала рѣшительная минута.

Вдругъ, какъ скошенный, тяжело обрушился Иванъ. Ловко отступя на полшага его соперникъ заставилъ сдвинуть одну ногу и какъ молнія сбилъ другую.... Это было совершенно неожиданно для всѣхъ....

Иванъ тотчасъ же всталъ, отряхнулся, не торопясь взялъ свой армякъ изъ рукъ одного зрителя и совершенно спокойно всталъ въ ряды.. Петръ тяжело дышалъ...

Побѣда досталась ему не дешево. Грудь, не высокая, скорѣе вдавленная, тяжело то поднималась, то опускалась. Потъ проступилъ крупнымъ градомъ. Но лицо было идеально хорошо. Оно горѣло восторженнымъ жаромъ. Бѣлокурые пряди волосъ только теперь онъ привелъ въ порядокъ, забросивъ ихъ со лба... а лобъ тонкій, изящный гордо откинутый назадъ.

Только спустя нѣсколько мгновеній пришелъ въ себя господинъ въ бѣлой шляпѣ.

(Прод. впредь)

Извлеченія изъ проэкта главныхъ основаній для межеванія Сѣверо-Западныхъ губерній: Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской.

(Окончаніе см. N. *59.*

О НАЗНАЧЕНІИ ЗЕМЕЛЬ КЪ ДОМАМЪ АРХІЕРЕЙСКИМЪ, КЪ МОНАСТЫРЯМЪ И ПРИХОДСКИМЪ ЦЕРКВАМЪ.

168. Земли, принадлежащія архіерейскимъ домамъ, монастырямъ, приходскимъ и филіальнымъ церквамъ православнаго и другимъ христіанскихъ исповѣданій по эрекціямъ, фундушевымъ записямъ и разнаго рода крѣпостнымъ документамъ, оставленныя во владѣніи тѣхъ домовъ, монастырей и церквей при обращеніи въ казенное вѣдомство принадлежавшихъ имъ населеныхъ имѣній, межевать на томъ же основаніи, какъ и владѣльческія дачи съ выдачею особыхъ плановъ и межевыхъ книгъ.

169. Не имѣющимъ собственныхъ земель архіерейскимъ домамъ и монастырямъ православнаго и римско-католическаго исповѣданій, а также приходскимъ церквамъ всѣхъ христіанскихъ исповѣданій въ приходахъ, состоящихъ изъ однихъ поселянъ вѣдомства министерства государственныхъ имуществъ и въ приходахъ смѣшанныхъ, т. е. состоящихъ изъ поселянъ того же вѣдомства и помѣщичьихъ, или хотя изъ однихъ помѣщичьихъ, но отъ которыхъ въ обоихъ случаяхъ поступили въ казенное вѣдомство имѣнія,— не отводить при межеваніи узаконенной пропорціи земли и другихъ угодій, такъ какъ таковой отводъ производится по распоряженію министерства государственныхъ имуществъ изъ казенныхъ дачъ, на основаніи существующихъ для сего правилъ.

170. Приходскимъ церквамъ всѣхъ христіанскихъ исповѣданій, отъ коихъ земли не поступили въ казну и кои не имѣютъ собственныхъ земель, въ приходахъ состоящихъ изъ помѣщичьихъ крестьянъ одного владѣльца, отводитъ 33-хъ десятинную пропорцію удобной земли изъ земель того владѣльца, къ однимъ мѣстамъ и по близости церкви.

171. Такую же пропорцію отводить и тѣмъ церквамъ, кои не имѣютъ собственныхъ земель и отъ коихъ земли также не поступало въ казну, но онѣ состоятъ въ приходахъ смѣшанныхъ или принадлежащихъ разнымъ владѣльцамъ, если только всѣ земли сихъ приходовъ обняты межеваніемъ. Въ этомъ надѣлѣ должны участвовать казенное вѣдомство и всѣ владѣльцы, по соразмѣрности сказанныхъ земель, согласно 467 ст. св. меж. зак.; но земля нарѣзывается сполна къ однимъ мѣстамъ и по близости къ церкви, изъ дачи того имѣнія, казеннаго или помѣщичьяго, въ которомъ состоитъ церковь. Вознагражденіе владѣльца, изъ имѣнія котораго произведенъ будетъ надѣлъ, за землю, отрѣзанную у него сверхъ количества, причитавшагося по разверсткѣ на его долю, деньгами или землею, предоставляется взаимному полюбовному соглашенію съ нимъ всѣхъ другихъ состоящихъ въ приходѣ владѣльцевъ; если же таковаго соглашенія не послѣдуетъ, въ такомъ случаѣ мѣру вознагражденія опредѣлять посредствомъ межевой коммиссіи или мироваго суда, смотря потому по полюбовному ли соглашенію дѣлается размежеваніе или онымъ судомъ.

Примѣчаніе 1-е. Въ полюбовныхъ соглашеніяхъ о вознагражденіи казны, или отъ казны частнаго владѣльца за отведенную для церквей землю, участвуетъ уполномоченный со стороны казны, но принятыя имъ условія, если вознагражденіе будетъ назначено деньгами, приводятся въ исполненіе не иначе какъ съ утвержденія палаты государственныхъ имуществъ. Если частному владѣльцу назначено будетъ за землю денежное вознагражденіе, то причитающаяся отъ казеннаго имѣнія сумма уплачивается изъ хозяйственнаго капитала министерства государственныхъ имуществъ.

Примѣчаніе 2-е. Церкви, приходы коихъ не всѣ обняты межеваніемъ, равно и тѣ, которыхъ приходы вовсе не межуются, надѣляются узаконенною пропорціею земли, по распоряженію губернскаго начальства, если такой надѣлъ не подлежитъ вѣдѣнію министерства государственоыхъ имуществъ согласно § 169.

172. Если церковь имѣетъ собственную землю или была надѣлена прежде отъ прихожанъ, но менѣе 33-хъ десятинъ, то добавлять только недостающее до этой пропорціи количество; если же во владѣніи церкви состоитъ болѣе этого пространства, то излишней не отбирать.

173. Относительно выдачи плановъ и межевыхъ книгъ на церковныя земли руководствоваться сводомъ межевыхъ законовъ, относя къ собственнымъ землямъ все касающееся до писцовыхъ.

174. Не производить надѣла земли такимъ церквамъ, причты которыхъ получаютъ отъ владѣльцевъ или прихожанъ аннуату, десятину или другаго рода содержаніе по эрекціямъ или фундушевымъ записямъ, но и не отбирать отъ нихъ земель, которыми владѣли до сего времени.

О МЕЖЕВЫХЪ ЗНАКАХЪ.

175. Вмѣсто установленныхъ въ межевыхъ законахъ ямъ и столбовъ, дѣлать на всѣхъ утвержденныхъ межахъ одни только курганы, въ видѣ конуса, именуемые въ Западныхъ губерніяхъ копцами.

Примѣчаніе. На болотистыхъ и топкихъ мѣстахъ, если не удобно будетъ дѣлать копцы, дозволяется ставить межевые столбы такой величины и формы, какая указана въ ст. 597 св. зак. межев., съ тою разницею, чтобы нижній конецъ столба, врываемый въ землю, не ограничивался однимъ аршиномъ, а имѣлъ бы такую длину, какую потребуетъ мѣстность, обдѣлывая его остроконечно, въ видѣ сваи.

176. Межевые концы дѣлать (см. особое о томъ описаніе) между уѣздами величиною въ основаніи $1\frac{1}{2}$ сажени въ діаметрѣ, а вышиною въ 1 саж.; между имѣніями городскими, помѣщичьими и разныхъ вѣдомствъ въ основаніи 1 сажень въ діаметрѣ, а вышиною въ $2\frac{1}{2}$ аршина. На каждомъ поворотѣ утверждаемой межи дѣлать одинъ конецъ, а на починномъ пунктѣ, на основаніи 587 ст. св. меж. зак., два, изъ которыхъ одинъ (послѣдующій) на самомъ починномъ пунктѣ, а другой (починный) по утверждаемой межѣ, отступя отъ перваго на столько, чтобы центры ихъ основаній были одинъ отъ другаго на межѣ между уѣздами въ $2\frac{1}{2}$ саженяхъ, а на межѣ между имѣніями городскими, помѣщичьими и разныхъ вѣдомствъ въ 2-хъ сежен. Гдѣ межа идетъ по правой линіи на дальнее разстояніе, тамъ, чрезъ 250 саженъ, дѣлать также копцы, означенной мѣры.

177. Когда при наложеніи межи должно будетъ дѣлать копцы или ставить, какъ объяснено въ примѣчаніи къ § 175, столбы на почтовой и проселочной дорогахъ, то относить оные въ первомъ случаѣ на край дороги, а во второмъ отъ проселочной дороги на 2 или 3 сажени, описавъ въ полевомъ журналѣ и межевой книгѣ, по какой линіи и на сколько отнесенъ столбъ или наконецъ отъ надлежащаго мѣста.

178. Упоминаемые въ 586 статьѣ св. меж. зак. межники проводить между уѣздовъ по $1\frac{1}{2}$ сажени въ ширину, а на городской межѣ и между имѣній владѣльческихъ, казенныхъ и другихъ вѣдомствъ по 2 аршина.

179. Въ тѣхъ случаяхъ, когда земли владѣльцевъ при специальномъ межеваніи оставлены будутъ въ общей окружной межѣ, по границамъ участковъ въ открытыхъ мѣстахъ проѣзжать сохою, а въ лѣсныхъ дѣлать просвѣты и затесы на деревьяхъ, обращенные къ межѣ; на поворотахъ же и при окончаніи каждаго владѣнія, если владѣльцы пожелаютъ, дѣлать межевые копцы.

О сочиненіи, отсылкѣ и выдачѣ плановъ и межевыхъ книгъ.

180. Межевые планы и книги сочинять по прилагаемымъ при семъ формамъ, согласно правилъ, изложенныхъ ниже, въ особомъ отдѣлѣ.

181. Отсылку и выдачу плановъ и межевыхъ книгъ, какъ оригинальныхъ, такъ и копій съ нихъ, производить согласно § 57 сего положенія и указаннаго въ сводѣ меж. зак. порядка.

182. Если бы кто изъ владѣльцевъ, оставшихся въ общемъ имѣніи, просилъ о выдачѣ плана и межевой книги на принадлежащую ему землю, то таковые, по выкопированіи изъ общаго плана и межевой книги, выдавать, взыскивая съ просителя за планы на полулистѣ по $1\frac{1}{2}$, а за планы на листѣ и болѣе по 3 рубля серебромъ за каждый листъ.

Объ отмежеваніи дорогъ.

183. Дороги 2-го и 3-го классовъ, существующія между городами, если ширина ихъ не менѣе 10-ти саженъ, оставлять въ томъ же видѣ, въ какомъ онѣ находятся.

Примѣчаніе. Дороги которыя искривлены не отъ естественныхъ причинъ, а отъ нынѣшняго положенія поземельныхъ участковъ и отъ произвола, слѣдуетъ испрямлять.

О задѣльной платѣ межевымъ чинамъ.

184. Межевые чины получаютъ задѣльную плату по числу дней, причитающихся по урочному положенію за произведенныя работы по каждому дѣлу, полагая въ день:

Начальнику партіи 2 руб.
Чинамъ состоящимъ въ партіи:
а, Класнымъ по 70 коп.
б, Не классным по 35 коп.

187. Въ случаѣ же открывшихся невѣрностей или неправильнаго исполненія, командированный для повѣрки и исправленія межевой чиновникъ или партія получаютъ задѣльную плату, соразмѣрно ихъ трудамъ, на счетъ виновнаго въ неправильныхъ дѣйствіяхъ, или въ неправильно-принесенной жалобѣ.

Издержки по межеванію.

189. Издержки по межеванію состоятъ:

а. Въ штатномъ содержаніи межевой палаты и межевыхъ коммиссій.

б. Въ расходѣ по командированію межевыхъ чиновъ на полевыя работы и для развитій.

190. Расходы по содержанію межевой палаты и межевыхъ коммиссій покрываются ежегоднымъ сборомъ, какъ объяснено въ § 11.

191. Раскладка этого сбора дѣлается въ каждой губерніи комитетомъ земскихъ повинностей, чрезъ 3 года; при чемъ казна платитъ со своихъ земель 100 процентами болѣе нежели землевладѣльцы. Впредь же, до поступленія сбора, производятся авансы изъ государсвеннаго казначейства, по требованіямъ межевой палаты и управляющаго межевымъ корпусомъ.

192. Сборъ на содержаніе межевой палаты раскладывается на всѣ подвѣдомственныя ей по межеванію губерніи и производится съ каждой изъ нихъ за все время существованія палаты, до ея упраздненія. Сборъ на содержаніе каждой межевой коммиссіи раскладывается на ту только губернію, для которой она учреждена и производится за все время межеванія губерніи, до закрытія коммиссіи.

153. Разлагаемый на землевладѣльцевъ сборъ, вносится ими при общемъ земскомъ сборѣ.

194. Ежегодный расходъ по командированію межевыхъ чиновъ на полевыя работы, какъ то: прогоны межевымъ партіямъ и плата вольнонаемной прислугѣ, производимый также изъ источника, указаннаго въ § 191, взыскивается въ возвратъ съ тѣхъ только владѣльцевъ, по желанію коихъ принадлежащія имъ земли въ теченіи лѣта подвергнутся межеванію, и раскладывается на каждаго изъ таковыхъ владѣльцевъ, равно и на межевавшіяся въ теченіи лѣта земли казенныя и другихъ вѣдомствъ, по числу десятинъ, отмежеванныхъ каждому землевладѣльцу, казнѣ и другимъ вѣдомствамъ.

195. Задѣльная плата межевымъ чинамъ за полевыя работы взыскивается также съ тѣхъ только владѣльцевъ, по желанію коихъ подвергнутся межеванію принадлежащія имъ земли, слѣдующимъ образомъ:

а) За межевыя дѣйствія по обмежеванію отрубнаго имѣнія, вся задѣльная плата взыскивается съ владѣльца онаго; при чемъ, если былъ споръ о границѣ, для рѣшенія котораго требовалось обойти или снять сосѣднее имѣніе, то задѣльная плата за обходъ или снятіе такого имѣнія взыскивается съ того, кто неправильно спорилъ и на кого по § 104 сего положенія будутъ отнесены издержки по производсгву дѣла.

б) За дѣйствія по размежеванію общаго или чрезполоснаго имѣнія, если размежевались всѣ владѣльцы, задѣльная плата раскладывается на

Wyjątki z projektu obejmującego główne zasady rozgraniczenia w gubernjach północno-zachodnich, to jest Wileńskiéj, Grodzieńskiéj, Kowieńskiéj i Minskiéj.

(Dokończenie ob. N. 59).

O WYDZIELENIU ZIEMI DLA DOMÓW BISKUPICH, ORAZ KLASZTOROM I KOŚCIOŁOM PARAFIALNYM.

168. Grunta do domów biskupich, do klasztorów, parafjalnych i filjalnych kościołów prawosławnego i innych chrześcjańskich wyznań należące za erekcjami, zapisami funduszowemi i różnego rodzaju dokumentami wieczystemi, zostawione w posiadaniu tych domów, klasztorów i kościołów przy zabraniu do skarbu dóbr przez nie posiadanych, rozgraniczać na tejże zasadzie, jak grunta ziemian, wydając osóbne plany i księgi graniczne.

169. Nie mającym własnéj ziemi domom biskupim i klasztorom wyznań prawosławnego i rzymsko-katolickiego, oraz kościołom parafjalnym wszystkich wyznań chrześcjańskich w parafjach, składających się z samych włościan wydziału ministerstwa dóbr państwa i w parafjach mieszanych, to jest składających się z włościan tegoż wydziału i obywatelskich, albo chociaż tylko z obywatelskich, lecz od których w obu razach wpłynęły dobra do skarbu, nie wydzielać przy rozgraniczaniu przepisanéj prawem proporcji ziemi i innych użytków, gdyż to wydzielenie odbywa się w skutek rozporządzenia ministerstwa dóbr państwa z posiadłości skarbowych, na zasadzie istniejących o tém prawideł.

170. Kościołom parafjalnym wszystkich wyznań chrześcjańskich, od których grunta nie wpłynęły do skarbu i które nie posiadają własnéj ziemi, w parafjach składających się z włościan obywatelskich jednego dziedzica, wydzielać proporcję 33 dziesięcin ziemi przydatnéj z posiadłości tegoż dziedzica, w jednym obszarze i w pobliżu kościoła.

171. Takąż proporcję wydzielać także tym kościołom, które własnéj ziemi nie mają i od których skarb również ziemi nie otrzymał, lecz które położone są w parafjach mieszanych albo do różnych posiadaczy należących, skoro tylko wszystkie grunta tych parafji podciągnięte są pod rozgraniczenie. W tém uposażeniu powinien mieć udział wydział skarbowy i wszyscy ziemianie, w miarę swych posiadłości, stosownie do 467 art. Zb. Pr. Gran., atoli cała ilość ziemi wydziela się w jednym obrębie i w pobliżu kościołów, z posiadłości tego majątku, skarbowego czy obywatelskiego, w którym się znajduje kościoł. Wynagrodzenie właściciela, z którego majątku uczynione będzie uposażenie, za ziemię, oddzieloną odeń w ilości większéj nad ową, jaka z działu na jego część przypadała, w pieniądzach lub ziemi, zostawuje się do wspólnéj z nim ugody polubownéj wszystkich innych w parafji znajdujących się właścicieli; jeżeli zaś porozumienie się o nie nastąpi, w takim razie sposób wynagrodzenia ma być uchwalony przez kommissję graniczną lub przez sąd polubowny, stosownie do tego czy w skutek porozumienia się polubownego, czy też przez sąd ten rozgraniczenie nastąpiło.

Uwaga 1-sza. W umowach polubownych o wynagrodzenie skarbu, lub ze strony skarbu właściciela prywatnego za oddzieloną do kościołów ziemię, uczęstniczy pełnomocnik od skarbu, atoli przyjęte przezeń warunki, jeżeli wynagrodzenie uchwalone będzie w pieniądzach, przyprowadzają się do skutku nie inaczéj, jak po utwierdzeniu izby dóbr państwa. Jeżeli dla osoby prywatnéj naznaczone będzie za ziemię wynagrodzenie pieniężne, tedy przypadająca z majątku skarbowego summa wypłaca się z ekonomicznego kapitału ministerstwa dóbr państwa.

Uwaga 2-ga. Kościoły, których parafje nie wszystkie są objęte rozgraniczeniem, jak również te, których parafje wcale się nie rozgraniczają, otrzymują jako uposażenie prawem przepisaną proporcję ziemi, z rozporządzenia zwierzchności gubernjalnéj, jeśli to uposażenie nie podlega zawiadywaniu ministerstwa dóbr państwa podług § 169.

172. Jeżeli kościoł ma własną ziemię, lub pierwiéj jeszcze otrzymał od parafjan uposażenie, lecz mniéj niż 33 dziesięciny, tedy dodawać tylko ilość brakującą do téj proporcji; w razie zaś gdy posiadłość kościoła składa się z obszaru znaczniejszego, zbytecznéj ilości nie odejmować.

173. Co do wydania planów i ksiąg granicznych na grunta kościelne, trzymać się przepisów Zb. Pr. Gran., stosując do gruntów własnych wszystko co się do ksiąg kadastrowych ściąga.

174. Nie uposażać ziemią takich kościołów, których plebani od ziemian lub parafjan otrzymują annuaty, dziesięcinę lub innego rodzaju stałe daniny, na mocy zapisów erekcyjnych lub funduszowych, jednak nie odbierać od nich gruntów, które dotychczas były w ich posiadaniu.

O ZNAKACH GRANICZNYCH.

175. Zamiast ustanowionych przepisami praw granicznych jam i słupów, na wszystkich utwierdzonych miedzach usypywać jedynie tylko kurhany w kształcie ostrokręgu, które w gubernjach zachodnich kopcami zowią.

Uwaga. Na miejscach błotnistych i grzęzkich, jeśli sypanie kopców będzie niedogodne, pozwala się stawić słupy graniczne takiéj wielkości i formy, jaka jest wskazana w 597 art. Zb. Pr. Gran., z tą tylko różnicą, iżby niższy koniec słupa do ziemi wkopywany, nie ograniczał się na jednym arszynie, lecz iżby takiéj był długości, jaka się okaże potrzebną stosownie do miejsca, ociosując go ostrokończasto, nakształt pala.

176. Kopce graniczne sypać (patrz osóbne o tém opisanie), pomiędzy powiatami wielkości w podstawie na $1\frac{1}{2}$ sążnia średnicy, a wysokości na 1 sążeń; między posiadłościami miejskiemi, obywatelskiemi i różnych wydziałów w podstawie na 1 sążeń w średnicy, a wysokości na $2\frac{1}{2}$ arszyna. Na każdym zawrócie utwierdzonéj między granicznéj sypać jeden kopiec, a na punkcie początkowym, według brzmienia 587 art. Zb. Pr. Gran., dwa z których jeden (następny) na samym punkcie początkowym, a drugi (początkowy) na miedzy utwierdzonéj, odstąpiwszy od pierwszego tyle, żeby punkta środkowe ich podstawy były od siebie na miedzy pomiędzy powiatami o $2\frac{1}{2}$ sążnia, a na miedzy pomiędzy posiadłościami miejskiemi, obywatelskiemi i różnych wydziałów o 2 sążnie odległe. Gdzie miedza w prostéj linji idzie na znaczną przestrzeń, tam co 250 sążni także sypać kopce pomienionéj miary.

177. Kiedy przy wyprowadzeniu miedzy wypadnie sypać kopce lub stawić, jak powiedziano w uwadze § 175, słupy na drodze pocztowéj i prywatnéj, tedy odsuwać te znaki w pierwszym razie na brzeg drogi, a w drugim od drogi prywatnéj za 2 lub 3 sążnie, opisawszy w protokole polowym i księdze granicznéj, na jakiéj linji i na jaką odległość słup lub kopiec od miejsca właściwego jest odsunięty.

178. Granice, o których się mówi w 586 art. Zb. Pr. Gran., przeprowadzać między powiatami na półtora sążni szerokości a na miedzy miejskiéj i pomiędzy posiadłościami prywatnemi skarbowemi i innych wydziałów po 2 arszyny.

179. W tych zdarzeniach, kiedy grunta ziemian przy specjalnym pomiarze zostawione będą we wspólnéj miedzy okolnéj, po granicach ucząstków w miejscach otwartych przejeżdżać sochą, a w leśnych robić przerębyi zaciosy na drzewach, ku miedzy zwrócone; na zawrótach zaś i przy końcu posiadłości każdéj, jeżeli właściciele zechcą, sypać kopce graniczne.

O SPORZĄDZENIU, ODSYŁANIU I WYDAWANIU PLANÓW I KSIĄG GRANICZNYCH.

180. Plany i księgi graniczne sporządzać podług form tu załączonych, stosownie do prawideł, opisanych niżéj w osóbnym oddziale.

181. Odsyłanie i wydawanie planów i ksiąg granicznych, tak oryginalnych, jako i ich kopji, czynić stosownie do § 57 niniejszéj ustawy i wskazanego w Zbiorze Praw granicznych porządku.

182. Jeśliby kto z posiadaczy, we wspólnym majątku pozostałych, prosił o wydanie planu i księgi granicznéj swojéj posiadłości, tedy po skopjowaniu ich z ogólnego planu i księgi granicznéj, wydawać, uzyskując od proszącego za plany na pół arkuszu po $1\frac{1}{2}$, a za plany na arkuszu i więcéj po 3 ruble srebrem za każdy arkusz.

O POMIARZE DRÓG.

183. Drogi 2-éj i 3-éj klassy, istniejące pomiędzy miastami, jeśli ich szerokość wynosi niemniéj nad 10 sążni, zostawiać w tym kształcie, w jakim się znajdują.

Uwaga. Drogi, skrzywione nie w skutek przyczyn naturalnych, ale z powodu obecnego stanu ucząstków gruntowych i samowolności, należy prostować.

O PŁACENIU ZA ROBOTĘ MIERNIKOM.

184. Miernicy pobierają płacę za robotę według ilości dni, wypadających stosownie do ustawy robót mierniczych za ukończone roboty każdego pomiaru, licząc na dzień:

Naczelnikowi partji 2 rub.
Miernikom w partji zostającym:
a) Starszym po 70 kop.
b) Młódszym po 35 kop.

187. W razie jeśli się okaże niedokładność pomiaru lub błędne wykonanie, naznaczony do sprawdzenia i poprawienia urzędnik mierniczy lub partja, otrzymują płacę od roboty, stosownie do prac ich, na koszt winnego błędnego pomiaru, lub niesłusznie podającego skargę.

KOSZTA ROZGRANICZENIA.

189. Wydatki na rozgraniczenie są następujące:

a) Na etatowe utrzymanie izby granicznéj i kommissji granicznych.

b) Na koszta komenderowania mierniczych do robót polowych i rewizji.

c) Na zapłacenie miernikom za roboty polowe.

190. Wydatki na utrzymanie izby granicznéj i kommissji granicznych, pokrywają się przez coroczny pobór, jak w § 11 powiedziano.

191. Rozkład tego poboru uskutecznia w każdéj gubernji komitet powinności ziemskich, co trzy lata; przyczém skarb płaci ze swych posiadłości o 100 procentów więcéj niż ziemianie. Nim zaś pobór wpłynie, wydają się forszusse z podskarbstwa państwa, na zapotrzebowanie izby granicznéj i zarządzającego korpusem granicznym.

192. Pobór na utrzymanie izby granicznéj rozkłada się na wszystkie podległe jéj co do rozgraniczenia gubernje, i z każdéj z nich uskutecznia się za cały czas istnienia izby, aż do jéj skasowania. Pobór na utrzymanie każdéj kommissji granicznéj rozkłada się na tę tylko gubernję, dla któréj jest ustanowiona i uskutecznia się za cały czas odbywającego się pomiaru gubernji, aż do zakrycia kommissji.

193. Rozkładany na ziemian pobór, opłaca się przez nich razem z ogólnym poborem ziemskim.

194. Coroczne wydatki na komenderowanie mierniczych do robót polowych, jako to: pojezdne dla partji mierniczych i opłata posługi z wolnego najmu, zaspakajane również ze zródła w § 191 wskazanego, uzyskują się napowrót od tych tylko dziedziców, na których życzenie należące do nich grunta w ciągu lata ulegną rozgraniczeniu, i rozkładają się na każdego z tych dziedziców, równie też i na rozgraniczane w ciągu lata ziemie skarbowe i innych wydziałów, podług ilości dziesięcin uskutecznionego pomiaru dla każdego ziemianina, skarbu i innych wydziałów.

195. Zasłużona przez mierniczych płaca za roboty polowe, uzyskuje się także z tych tylko właścicieli, na których żądanie będą wzięte do rozgraniczenia należące do nich grunta, sposobem następującym:

a) Za wymierzenie majątku odrębnego, cała płaca zasłużona uzyskuje się z jego właściciela; przyczém, jeżeli był spór o granicę, dla którego rozstrzygnienia trzeba było obejść lub zająć majątek sąsiedni, tedy płaca zasłużona za obchód lub zdjęcie takiego majątku uzyskuje się z tego, kto niesłusznie spór wszczynał i na kim podług § 104 niniejszéj ustawy będą zaliczone wydatki na koszta sprawy.

b) Za wymierzenie i rozgraniczenie posiadłości wspólnéj lub w szachownicach znajdującéj się, jeśli się rozgraniczyli wszyscy właściciele, płacą

всѣхъ, по числу полученныхъ каждымъ десятинъ; но если вымежеваны только нѣкоторые, то съ нихъ взыскивается вся задѣльная плата и также по числу отмежеванныхъ каждому десятинъ.

в) Если въ числѣ вымежеванныхъ участковъ будутъ отрубные, которые вымежуются безъ измѣненія границъ, то съ владѣльцевъ таковыхъ участковъ задѣльную плату взыскивать только за время, причитающееся по урочному положенію на работы, сопряженныя съ обмежеваніемъ отрубныхъ участковъ, остальная же задѣльная плата раскладывается на прочихъ вымежевавшихся владѣльцевъ, по числу полученныхъ каждымъ десятинъ. Но когда означенные отрубные участки подвергнутся измѣненію въ границахъ чрезъ промѣны или другія сдѣлки, то задѣльная плата взыскивается какъ сказано выше, въ пунктѣ *б*.

Примѣчаніе. Правила сего § распространяются и на принадлежащія казнѣ и другимъ вѣдомствамъ земли.

196. Задѣльная плата взыскивается при выдачѣ утвержденныхъ плановъ.

197. Штатное содержаніе межевой палаты и межевыхъ коммиссій слѣдующее:

ШТАТЪ

Межевой палаты и межевыхъ коммиссій въ сѣверо-западныхъ губерніяхъ: Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской.

	Число чиновъ.	Имъ содержанія въ годъ рублей серебромъ. Одному. Жалованья.	Столовыхъ.	Всего.	Въ какихъ классахъ и разрядахъ. По должностямъ.	По шитью на мундирѣ.	По пенсіи.
ВЪ МЕЖЕВОЙ ПАЛАТѢ.							
Предсѣдатель по избранію отъ дворянъ . . . . . i . .	1	2000	1000	3000	IV.	IV.	—
Члены.							
Межевой членъ изъ шт. офицеровъ межевыхъ инженеровъ. . .	1	1800	500	2300	V.	—	—
Членъ отъ вѣдомства государственныхъ имуществъ.	1	1250	400	1650	VI.	VI.	2 ст 3 раз.
Членъ отъ дворянъ.	1	1250	400	1650	VI.	VI.	—
Губернскому прокурору добавочныхъ	—	—	—	300	—	—	—
Канцелярія.							
Секретарь	1	500	200	700	VIII.	VIII.	5 раз.
Столоначальниковъ.	3	400	100	1500	IX.	IX.	6 раз.
Экзекуторъ и казначей . . .	1	500	200	700	VIII.	VIII.	5 раз.
Регистраторъ и протоколистъ .	1	350	100	450	X.	X.	8 раз.
Чертежная.							
Директоръ чертежной изъ межевыхъ штабъ-офицеровъ	1	1000	500	1500	—	—	—
Межевыхъ инженеровъ. полковникъ . . .	1	750	—	750	—	—	—
подполковникъ . .	1	580	—	580	—	—	—
поручиковъ . . .	2	370	—	740	—	—	—
прапорщиковъ . .	3	320	—	960	—	—	—
Землемѣрныхъ помощниковъ. .	3	250	—	750	X.	X.	8 раз.
На наемъ писцовъ	—	—	—	1000			
На матеріалы дла палаты и чержежной	—	—	—	1000			
На наемъ помѣщенія для палаты съ отопленіемъ и освѣщеніемъ и на наемъ сторожей	—	—	—	2000			
итого. . .	21	—	—	21,530			
ВЪ КАЖДОЙ МЕЖЕВОЙ КОММИССІИ.							
Предсѣдатель по избранію отъ дворянъ	1	1500	500	2000	V.	V.	—
Члены.							
Отъ дворянъ	1	900	300	1200	VI.	VI.	2 с. 3 раз.
» межеваго вѣдомства . . .	1	900	300	1200	VI.	VI.	2 с. 3 раз.
Примѣчаніе. Членъ сей назначается изъ межевыхъ военныхъ офицеровъ или гражданскихъ чиновниковъ.							
Отъ вѣдомства государственныхъ имуществъ	1	900	300	1200	VI.	VI.	2 с. 3 раз.
Губернскому прокурору добавочныхъ	1	—	—	300	—	—	—
Сверхъ того числится при коммиссіи уполномоченныхъ отъ вѣдомства государственныхъ имуществъ . .	2	850	—	1700	VII.	VII.	4 раз.
Посредниковъ отъ дворянъ . .	2	850	—	1700	VII.	VII.	4 раз.
Канцелярія.							
Секретарь	1	500	200	700	IX.	IX.	6 раз.
Столоначальниковъ.	2	400	100	1000	X.	X.	7 раз.
Экзекуторъ и казначей . . .	2	500	200	700	IX.	IX.	6 раз.
Архиваріусъ	1	400	100	500	X.	X.	7 раз.
Переводчикъ.	1	500	—	500	X.	X.	7 раз.
Чертежная.							
Директоръ чертежной изъ межевыхъ штабъ или обер-офицеровъ .	1	900	300	1200	—	—	—
Межевыхъ инженеровъ. капитанъ	1	480	—	480	—	—	—
штаб.-капитанъ . .	1	400	—	400	—	—	—
поручиковъ . . .	2	370	—	740	—	—	—
подпоручиковъ . .	3	340	—	1020	—	—	—
прапорщиковъ . .	4	320	—	1280	—	—	—
Землемѣровъ	2	450	—	900	VIII.	VIII.	5 раз.
Землемѣрныхъ помощниковъ . .	7	250	—	1750	X.	X.	8 раз.
Топографовъ.	5	150	—	750	—	—	—
На наемъ писцовъ	—	—	—	1000			
На канцелярскіе и чертежные матеріалы			—	1000			
На наемъ помѣщенія съ отопленіемъ и освѣщеніемъ, и на сторожей	—	—	—	2000			
На матеріалы для межевыхъ партій при отправленіи въ межевую работу	—	—	—	500			
На разсыльныхъ.	—	—	—	150			
На наемъ помѣщенія для топографовъ	—	—	—	300			
итого. . .	35	—	—	26,170			

zasłużona rozkłada się na wszystkich, według ilości otrzymanych przez każdego dziesięcin; ale jeżeli rozgraniczyli się tylko niektórzy, tedy z nich uzyskuje się cała płaca zasłużona i również podług liczby wymierzonych każdemu dziesięcin.

c) Jeżeli w liczbie wymierzonych uczątków będą odrębne, których pomiar dokona się bez zmiany granic, od właścicieli takich uczątków płacę zasłużoną uzyskiwać tylko za czas, wypadający według przepisów mierniczych na roboty z pomiarem uczątków odrębnych połączone, reszta zaś płacy zasłużonéj rozkłada się na dalszych właścicieli rozgraniczonych, podług liczby wymierzonych dla każdego dziesięcin. Lecz jeżeli pomienione uczątki odrębne ulegną zmianie granic przez zamiany i inne umowy, płaca zasłużona uzyskuje się jak powiedziano wyżéj, w punkcie b.

Uwaga. Przepisy tego § rozciągają się także na posiadłości do skarbu i innych wydziałów należące.

196. Płaca zasłużona wydaje się przy wydaniu planów utwierdzonych.

197. Utrzymanie etatowe izby granicznéj i kommissji granicznych, jest następujące:

ETAT

Izby granicznéj i kommisyj granicznych w północno-zachodnich guberniach: Wileńskiéj, Grodzieńskiéj, Mińskiéj i Kowieńskiéj.

	Liczba urzędnik.	Im płacy na rok rubli srebrem. Jednemu. Płacy.	Stołowych.	Wogóle.	W jakich klassach i rzędach. Co do obowiązku.	Co do haftu na mundur:	Co do pensji.
W IZBIE GRANICZNÉJ.							
Prezydent z wyboru szlachty. .	1	2000	1000	3000	IV.	IV.	—
Członkowie.							
Członek graniczny ze sztab-oficerów inżynierow mierniczych . .	1	1800	500	2300	V.	—	—
Członek od wydziału dóbr państwa	1	1250	400	1650	VI.	VI.	2 st. 3 rz.
Członek od szlachty.	1	1250	400	1650	VI.	VI.	—
Prokurorowi gubernjalnemu dodatkowych	—	—	—	300	—	—	—
Kancellarja.							
Sekretarz	1	500	200	700	VIII.	VIII.	5 rz.
Stołonaczelników	3	400	100	1500	IX.	IX.	6 rz.
Egzekutor i kassjer.	1	500	200	700	VIII.	VIII.	5 rz.
Regestrator i protokolista. . .	1	350	100	450	X.	X.	8 rz.
Rysownia.							
Dyrektor rysowni ze sztab-oficerów mierniczych	1	1000	500	1500	—	—	—
Inżynierów mierniczych. pułkownik . . .	1	750	—	750	—	—	—
podpułkownik . .	1	580	—	580	—	—	—
porucznik . . .	2	370	—	740	—	—	—
chorążych . . .	3	320	—	960	—	—	—
Pomocników mierniczych . .	3	250	—	750	X.	X.	8 rz.
Na najęcie kancelarzystów . .	—	—	—	1000			
Na materjały dla izby i rysowni.	—	—	—	1000			
Na najęcie lokalu dla izby z opałem i światłem i na najęcie stróżów.	—	—	—	2000			
wogóle . .	21	—	—	21,530			
W KAŻDÉJ KOMMISSIJ GRANICZNÉJ.							
Prezydent z wyboru szlachty. .	1	1500	500	2000	V.	V.	—
Członkowie.							
Od szlachty	1	900	300	1200	VI.	VI.	2 st. 3 rz.
» wydziału granicznego . .	1	900	300	1200	VI.	VI.	2 st. 3 rz.
Uwaga: Członek ten naznacza się z mierniczych oficerów wojskowych albo urzędników cywilnych.							
Od wydziału dóbr państwa . .	1	900	300	1200	VI.	VI.	2 st. 3 rz.
Prokurorowi gubernjalnemu dodatkowych	1	—	—	300	—	—	—
Nadto liczy się przy kommisji pełnomocników od wydziału dóbr państwa	2	850	—	1700	VII.	VII.	4 rz.
Pośredników od szlachty . .	2	850	—	1700	VII.	VII.	4 rz.
Kancellarja.							
Sekretarz	1	500	200	700	IX.	IX.	6 rz.
Stołonaczelników	2	400	100	1000	X.	X.	7 rz.
Egzekutor i kassjer	2	500	200	700	IX.	IX.	6 rz.
Archiwista.	1	400	100	500	X.	X.	7 rz.
Tłómacz	1	500	—	500	X.	X.	7 rz.
Rysownia.							
Dyrektor rysowni z mierniczych sztab lub ober-oficerów	1	900	300	1200	—	—	—
Inzynierów mierniczych. kapitan	1	480	—	480	—	—	—
sztabs-kaitan . .	1	400	—	400	—	—	—
egzekutor i kasjer.	2	370	—	740	—	—	—
archiwista . . .	3	340	—	1020	—	—	—
tłómacz	4	320	—	1280	—	—	—
Mierniczych	2	450	—	900	VIII.	VIII.	5 rz.
Pomocników mierniczych. . .	7	250	—	1750	X.	X.	8 rz.
Topografów	5	150	—	750	—	—	—
Na najęcie kancelarzystów . .	—	—	—	1000			
Na materjały kancellaryjne i rysowanie	—	—	—	1000			
Na najęcie lokalu z opałem i światłem, i na stróżów	—	—	—	2000			
Na materjały dla partji mierniczych przy wysłaniu do robot pomiarowych	—	—	—	500			
Na ludzi do posyłek.	—	—	—	150			
Na najęcie mieszkania dla topografów.	—	—	—	300			
wogóle . .	35	—	—	26,170			

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

POGLĄD OGÓLNY.

Zorza polepszenia doli chrześcijan na Wschodzie nakoniec zabłysła; mocarstwa wyprawiają swe lądowe i zbrojne siły; urzędnicy doświadczeni i nieskazitelni zasiądą obok z dostojnikami tureckimi, pozwą przed swój sąd winowajców i nietylko wyrok potępienia i kary oznajmią, ale powiedzą, jakie nadal obmyślili rękojmie, aby na zawsze powrót świeżo domierzonych okropności uczynić niepodobnym. Kiedy w kwietniu po raz pierwszy podniesiono głos w sprawie uciśnionego chrześcijaństwa, powiedzieliśmy, że jedyny sposób zaradczy nieszczęśliwemu jego położeniu na Wschodzie, polega na tym mądrym politycznym układzie, jaki z takiem powodzeniem nad Dunajem zaprowadzono; i dziś ta jedyna pozostała droga. Rzecz daremna, rząd turecki nie potrafi w niedołężnych rękach utrzymać steru państwa. Jak sędziwy właściciel znacznych posiadłości, najlepiéj czyni, kiedy ich bezpośredni zarząd spadkobiercom swoim zostawia, zachowując dla siebie tylko zwierzchnią władzę i stosowne dochody, tak i zgrzybiała instytucja sułtaństwa uczynić by powinna. Jeżeli przykład księstw naddunajskich nie byłby dostatecznie przekonywający, dla tego, że w tych krajach mieszkańcy tureccy byli zawsze mniéj liczni, tedy widok Egiptu zdolny jest usunąć wszelką w téj mierze wątpliwość. Od czasu, kiedy Mehmed Ali stał się dziedzicznym wielkorządcą dawnego królestwa Faraonów i wewnętrzna administracja kraju wypadła z niedołężnych rąk sułtańskich, zakwitły w nim rolnictwo, przemysł i handel, nadewszystko zaś spokojność, bezpieczeństwo, zgoda między mieszkańcami różnych wyznań i wymiar sprawiedliwości dla wszystkich jednostajny, tak dalece, że nad brzegami Nilu, równie jak nad brzegami Tamizy lub Sekwany, każdy jest pewny życia i majątku. Owoż i dla wszystkich rozległych krajów, składających Ottomańskie państwo, podział na dziedziczne, acz hołdowne wielkorządztwa, byłby najwłaściwszy, nim w kolei czasu przyjdzie do ostatecznego rozprzężenia téj budowy, którą miecz sklecił, lecz miłość nie skojarzyła.

Wyprawa Syryjska nie może być obfitą w nadzwyczajne wypadki; wojska europejskie nie wystąpią do boju w otwartém polu, żaden przeciwnik nie ośmieli się stawić im czoła, działanie ich będzie zupełnie podobne do działań wojsk koronnych, kiedy w 1769 roku, po strasznéj rzezi ukraińskiéj, zasiedli sędziowie dla pomsty. Prości zbójcy, jakiemi są Druzowie i muzułmańscy zdrajcy, ukryją się w górach, ale nie ośmielą się nie stanąć przed sądem, jedni drugich powiążą i pod miecz katowski wydadzą. Lecz nie na tém ograniczy się posłannictwo floty i chrześcijańskiego rycerstwa; na mężów stanu czeka nierównie ważniejsze zadanie: zbadać, o ile są prawdziwemi głuche pogłoski, iż rzeź Syryjska jest owocem rozległego muzułmańskiego spisku, którego źródło bije u grobu proroka, a podziemne strumienie nurtują całą Azję i znaczną część Europy, oraz obmyślić niezawodne sposoby do zatamowania powrotu tych krwawych zdarzeń. Jeżeli wieści o spisku okażą się prawdziwemi, wyprawa Wschodnia spotężnieje, liczba wojska chrześcijańskiego będzie musiała być powiększoną i rękojmie, których domagać się u sułtana przyjdzie, będą tak różnorodne i tak stanowcze, że ten zniewieściały, ostatkami sił i zamożności goniący władzca, daćich nie będzie w stanie, a wówczas państwa europejskie ujrzą się zmuszonemi same te rękojmie wynaleźć i wschód na zasadach bezpieczeństwa i sprawiedliwości urządzić. Jeżeli przeciwnie istnienie spisku jest

tylko płodem przejętéj zgrozą wyobraźni, zadanie będzie łatwiejsze, ale zawsze skończyć się na tém musi, że te kraje, w których stała ludność chrześcijańska przebywa, pod bezpośrednim rządem tureckim zostać nie będą mogły. Dla braku miejsca nie mogliśmy dać w dzisiejszym Kurjerze zupełnego sprawozdania z obrad parlamentu angielskiego dnia 3 sierpnia odbytych, podamy je w następny piątek; z nich czytelnicy ujrzą, że to młode, pełne życia i przyszłości, stronnictwo, na czele którego stoją tacy ludzie, jak B r i g h t i C o b d e n, wyrzeka się podaniowéj polityki angielskiéj, utrzymywania bądź co bądź całości państwa tureckiego, ujrzą jak błahe są podstawy, na których lord Palmerston obronę téj polityki opiera. Dzięki niech będą Napoleonowi, że sprawę Wschodnią poruszył, że stawionemi sobie trudnościami zrazić się niepozwolił, początek jest dany, reszty nieubłagana loika zdarzeń dokona.

Wypadki wiążą się z sobą nierozerwanemi ogniwami. Sprawa Wschodnia rzuciła wielkie światło na okrytą tajemniczą pomroką sprawę Włoch południowych; Napoleon, sprzeciwiając się wcieleniu do Piemontu Toskanji i Romanji, kazał obawiać się, aby podobnież, a może jeszcze nierównie silniéj, nie opierał się wcieleniu Neapolu i Sycylji; tymczasem, pragnąc skłonić Anglję do co najprędszego przyzwolenia na wyprawę Syryjską, uroczyście zapowiedział, że urządzenie Włoch samym Włochom zostawi. To oświadczenie dodało serca do rozwoju wielkiéj idei. Aż do wyrzeczenia owych słów przez Napoleona, Wiktor-Emmanuel, postawiony na rozdrożu, albo dokonania odrazu wzniosłéj myśli, stanowiącéj wieniec jego życia, albo ocalenia dla ojczyzny tych wielkich i niespodziewanych korzyści, jakie wywalczył, nie mógł wziąść ostatecznego postanowienia. To co dwór neapolitański przekładał, było nadzwyczaj nęcące: wojsko, od 120 do 150 tysięcy, silne, dobrze wyćwiczone i jak w walkach z Garibaldim pokazało się, w obronie złéj nawet sprawy, waleczne, skarb zamożny, flota liczebnie wielka; wszystko to pójść miało na podwojenie potęgi piemonckiéj i podać możność wystąpienia przeciwko Austrji. W razie dojścia do skutku przymierza, Włosi mogliby wyprowadzić w pole przeciw Austrjakom 300,000 zbrojnych, a lubo cesarz Franciszek-Józef, mimo niedostatek swego skarbu, zdołałby jeszcze do 200,000 już gotowego w kraju Weneckim żołnierza, jeszcze 100,000 dorzucić, nie wytrwałby natarczywości uniesionego zapałem włoskiego wojska. Żołnierze jego nie są już ci sami, co pod S o l f e r i n o, z tak bohaterskim zaprzaniem zabijać się dawali, urok szczęścia austryjackiéj gwiazdy rozwiał się wśród huku dział francuzkich, żołnierz cesarski upadł na sercu, i, do klęsk przywykły, już przestał wierzyć w sławę. Wiedząc to wszystko, Wiktor-Emmanuel, niebył dalekim od zawarcia przymierza z Franciszkiem II, nie dla tego, aby potworną myśl federacji włoskiéj w życie wprowadził, lecz że wierzył, iż tym sposobem najprędzéj Austrjaków za Alpy wyrzuci. Korzyść ogromna, którą zaledwie spojenie rozdzielonych dotąd części Włoch zrównoważyć jest zdolne. Zdaje się atoli, iż rzeczy inny obrót wezmą; przymierze z Neapolem przez chwilę prawdopodobne, skutkiem oporu Garibaldiego nie dójdzie. Jeszcze dyktator nie odpowiedział na list uwielbianego przez siebie króla, a przynajmniéj odpowiedź jego nie jest wiadomą, ale, aby odmawiając nawet na ten raz posłuszeństwa tak przeważnemu dla siebie głosowi, dał światu dowód, że króla nadewszystko kocha, że w nim jedynego władzcę Włoch widzi, że go jako ojca i zbawcę ojczyzny szanuje, rozkał w Sycylji statut Sardyński ogłosić i naród wezwać, aby Wiktora-Emmanuela za swego króla uznał. Sam zaś wierny raz poślubionéj idei, nie żadném rozumowaniem wiedziony, ale idąc za tą pochodnią gienjuszu, który ulubieńców swoich przez najzawilsze manowce, przez najurwistsze przepaści na szczyt sławy zwykł wprowadzać, postanowił pójść do Neapolu i doświadczyć co przeważy, czy miłość imienia i wspólnéj ojczyzny włoskiéj, czy przesąd miejscowéj udzielności.

Żyjemy w czasach tak dla ludzkości ważnych, tak w następstwa obfitych, iż potomkowie zazdrościć nam będą, żeśmy byli świadkami tych wielkich zdarzeń. Wszystko przybiera dziejowe rozmiary, a co dla ludzkości jest pocieszającém, to, że uczucie sprawiedliwości bierze górę nad przemocą, że przesądy ustępują i korzą się przed światłem prawdy.

WŁOCHY.

PIEMONT. Turyn, *1 sierpnia.* Posłowie neapolitańscy bawią jeszcze w Turynie. Ile postąpili w rokowaniach nie wiadomo; ale mniemanie powszechne otacza ich spółczuciem. P. Manna bardzo trafnie sobie poczyna, odwiedził wszystkich znakomitszych wychódźców neapolitańskich i przyjmował ich u siebie; dyplomacja z swojéj strony, okazuje mu poważanie; uczty dane dla niego przez posłów angielskiego i pruskiego wcale mu nie zaszkodziły, widocznie p. Manna i towarzysz jego p. Winspeare czekają na skutek królewskiego listu do Garibaldiego. Niektórzy utrzymywali, że Wiktor-Emmanuel rzeczony list napisał pod warunkiem, iż król neapolitański zrzecze się Sycylji. Ci którzy znają prawe i wzniosłe serce królewskie, nigdy temu nie uwierzą. Krok szlachetny uczyniony przez Wiktora-Emmanuela miał jedynie na celu przerwać rozlew krwi włoskiéj i uniknąć powikłań, mogących stać się zgubnemi dla niepodległości półwyspu, natchnięty był pobudką kierującą całem życiem Wiktora-Emmanuela t. j. troską o szczęście i wolność Włoch.

Hr. Cavour czynnie pracuje nad pojednaniem rozmaitych odcieni jednego stronnictwa. Wspólni przyjaciele pragną pogodzić go z p. Ratazzim, jeżeli nie dla tego, aby dawniejszy prezes rady ministrów wszedł do gabinetu, to przynajmniéj, aby przyjął prezydencję na przyszłym parlamencie. Z natchnienia też hr. Cavour, minister Farini wyjechał do Genui, dla zbliżenia się z Bertanim; wybor jest dobry, dawna i ścisła przyjaźń łączy tych dwóch niepospolitych ludzi, chęci ich są też same, różnią się tylko w obranych drogach, na to jednak zgodzić się muszą, że dziś kiedy dalsze zaalpejskie państwa zwróciły uwagę na Włochy, zgoda jest potrzebniejszą niż kiedykolwiek.

Jeszcze opinja jest dziwnie nieprzychylną przymierzu z Neapolem, czyli wyraźniéj mówiąc osobnemu istnieniu tego królestwa; dzienniki wzięły sobie za wyłączne zadanie dowodzić tego założenia i zaprzeczyć nie można, że im je z rozmaitszych stron wyświecą, tém bardziéj ułatwią hr. Cavour możność usprawiedliwienia polityki piemonckiéj.

W tym duchu dziennik florencki *la Nazione* mówi: „Piemont nie jest obowiązany ocalać tego, co przed kilku jeszcze miesiącami, był jego śmiertelnym wrogiem i ocalać go z narażeniem siebie na zgubę. Rząd konstytucyjny, żyjący wsparciem opinji powszechnéj, nie może nią bezkarnie pogardzać. Więcéj powiem: jest to zasadniczem prawidłem polityki, że żaden rząd, bez niebespieczeństwa upadku, nie może wyrzec się swojéj zasady. Ta zasada, za którą idzie nieufność względem rządu neapolitańskiego, który na pozór skłania się do odstąpienia dotychczasowego swojego trybu, nie dozwala naszemu rządowi, opierającemu się na prawie narodowem, uczynić żadnego kroku nie tylko dalekiego od téj zasady, ale nawet takiego coby mógł obudzić wątpliwość. Dyplomacja nie może wymagać, aby król zawarł przymierze, oddalające go od obozu prawa narodowego, i który przez nieubłaganą logikę czynów przeniosł by go do obozu, będącego właśnie przeczeniem tegoż prawa."

Dnia 3 sierpnia. Wrażenie zjazdu teplickiego było w Piemoncie bardzo słabe, bo oddawna przewidziane. Nieprzyjaźń Austrji, zachowanie się Niemiec, a mianowicie Prus w latach 1848 i 1859 kazały przewidywać, że przyjdzie czas, w którym obadwa wielkie państwa niemieckie staną przeciwko Włochom, zwłaszcza jeżeli Francja pozostanie z Włochami w przymierzu. To tłumaczy i pokój w Villafranca i te nadzwyczajne uzbrojenia, które od początku roku ciężą na budżecie piemonckim. Wiedząc to wszystko i zważywszy, że Austrja zgromadziła pod ścianą Piemontu 200000 wojska, że w urzędowych swoich pismach wskrzesiła nazwę królestwa lombardzko-weneckiego, zjazd teplicki poczytywany jest tylko za dalszy ciąg jéj knowań. Polityka rządu od pokoju zurichskiego, a mianowicie od powrotu hr. Cavour do władzy, tak była skierowana, aby mogła znaleść się w gotowości przeciw koalicji spółcześnie wymierzonéj na Piemont i Francję, kędy Włosi widzą swe naturalne przymierze i wsparcie. Ta polityka objawiła się w ustępstwie Sabaudji i Nizy, a więcéj jeszcze w tém, że gabinet, zamiast usłuchania rad opinji powszechnéj, chcącéj z góry odrzucić wszystkie przełożenia rządu konstytucyjnego, wolał przyjąć i szczerze roztrząsnąć propozycje przymierza tego państwa, mogącego połączyć z naszém waleczném wojskiem do 120 do 150 tysięcy żołnierzy, skarb zamożny i znaczną flotę. W duchu téj właśnie polityki, p. Farini naraża dziś w Genui swoją popularność; nastając na pp. Bertani i Nicotera aby zaniechali zamiaru wtargnienia w posiadłości rzymskie. Nakoniec, w duchu téjże polityki i dla oszczędzenia Włochom nieprzyjaźni kilku mocarstw, dla zachowania na dzień potrzeby świeżych i nietkniętych sił włoskich, Wiktor-Emmanuel zgodził się na napisanie wiadomego listu do Garibaldiego, co także może zaszkodzić królewskiéj popularności. Ale szczęściem, na czele rządu piemonckiego stoją mężowie stanu, którzy wiedzą, że nie ma powodzenia bez ofiar miłości własnéj, uczucia i osobistych widoków. Wiedzą oni, że zamiar Włoch jednolitych jest najpiękniejszy i w wypadku swoim najpożyteczniejszy i jeden mogący tylko rozwiązać to pytanie; ale sądzą, że w gruncie rzeczy, doprowadzenie tego zamiaru do skutku, oprócz dwóch potężnych nieprzyjaciół, którychby poruszyło przeciw Włochom, z powodów dynastycznych, obudziłoby jeszcze największą zawziętość ogółu katolickiego świata, który dopóty byłby wrogiem Włoch, dopóki papież dobrowolnie nie zrzecze się władzy świeckiéj, będącéj największą klęską kościoła. Oprócz tych niebespieczeństw zewnętrznych, doprowadzenie do skutku jedności włoskiéj, w chwili przesilenia, zwątliłoby państwo, dałoby w jego rozporządzenie siły uludne, wstrząśnieniem i przejściem z jednego rządu do drugiego zupełnie rozprzężone. Nic więc dziwnego, iż w obec podobnych niebezpieczeństw, mężowie stanu zaniechali chwilowo ubiegania się o doskonałość i chcą poprzestać na rzeczach pewnych i opatrywać najnaglejsze potrzeby narodu. W podobnych razach jest najpożądańszém skupienie wszystkich sił moralnych kraju i dla tego pojednanie hr. Cavour z p. Ratazzi jest zdarzeniem bardzo szczęśliwém. Nasi mężowie stanu mają przed innymi to zaszczytne pierwszeństwo, że dobro ojczyzny zawsze ich jednoczyć zwykło. Trzy razy hr. Cavour i p. Ratazzi w latach 1852, 58 i 60 występowali jak przeciwnicy i oto po trzeci raz, skoro niebespieczeństwo grozi z zagranicy, jednoczy ich spólna miłość kraju.

P. Porro, gubernator Genui, złożył swój urząd, który w ostatnich czasach, zwłaszcza od rozpoczęcia wypraw Garibaldiego, stał się równie ważnym jak niesłychanie trudnym. P. Porro zrozumiał, że prace chwili przewyższały jego siły, wolał więc ustąpić miejsce zdolniejszemu, lubo wybor będzie niezmiernie ciężki; myślano dać mu za następcę p. Palieri, ale niepowodzenia, jakich doświadczył będąc gubernatorem Parmy, zraziły go do urzędowania i zdaje się, że postanowił oddać się wyłącznie nauce prawa administracyjnego.

Dziennik *l'Opinione,* poczytywany za półurzędowy, umieścił następną uwagę: „Neapol nie żądał ligi, ale przymierza; ustępstwa tego rządu przyśpieszyłyby skutecznie ruch ku zjednoczeniu włoskiemu. Rząd nasz nie może sprzeciwiać się temu ruchowi. Jeżeli powinien opierać się zuchwałym radom, jeżeli nie może dać się unieść stronnictwom; jeżeli obowiązkiem jego jest utrzymać stosunki między-narodowe i nie uledz żadnemu przymusowi, również jest jego powinnością stosować się do życzeń narodu. Nie może mieć nadziei kierować opinją tylko wteczas, gdy jéj będzie dopomagał. Dziś opinja przychylna jedności przeszła za Alpy; w Paryżu roztrząsają jéj zasady i potwierdzają jéj dążenia."

Dziennik mediolański *Perseveranza* pisze: „W Paryżu wszyscy pragną co najprędzéj ujrzeć jedność włoską; o ile przyłączenie Włoch środkowych obudziło niechęci, o tyle wcielenie Włoch południowych byłoby przyjęte z radością. Rząd cesarski nie daje ani rad, ani zachęty: ale zostawuje najzupełniejszą swobodę działania, pozwala więc domyślać się czego pragnie. Cesarz nigdy nie był w tak dobrém porozumieniu z hrabią Cavour, hrabia zaś nie może chcieć czego innego tylko to, czego chcą Włochy, t. j. jedności włoskiéj. Nie idzie tu o przeszkadzanie działaniom wojsk na wyspie; jenerał zostawiony jest w téj mierze własnéj odpowiedzialności, idzie o ustalenie politycznych stosunków między dwóma rządami. Od tego ostatniego usiłowania zależeć będzie zgoda rządu sardyńskiego z sycylijskim; rząd nie może oddać się w ręce niewiadoméj przyszłości, chce przyzwoitego objawu na rzecz powszechnego dobra; w razie przeciwnym, jenerał będzie kierował Sycylją, według swojego widzenia, Piemont zaś będzie wolny od wszelkiéj odpowiedzialności."

KROLESTWO OBOJGA SYCYLJI.

Neapol, *25 lipca.* Stan królestwa jest wielce zatrważający; pogłoski, że państwa obce nalegają na Francję, aby ta przez wpływ swój na Piemont zmusiła Wiktora-Emanuela do położenia końca przedsięwzięciom Garibaldego, rozjątrzyły do najwyższego stopnia umysły stronictw. Niezmierna większość narodu nie troszczy się o politykę, pogrążona jest pod względem obywatelstwa i przyszłej doli kraju, w niewytłumaczoną otrętwiałość; dawniejsi urzędnicy, których znaczna liczba jeszcze została na miejscu, ze wściekłością patrzą na wszystkie zmiany i radziby powrótu dawnego porządku rzeczy; wojsko, utrzymywane w zasadach bezwarunkowéj wierności, ale też z gruntu zepsute przez wmawianie mu pogardy i nienawiści dla reszty narodu, zbłąkane w przekonaniach, nie wie czego się trzymać, skłonniejsze jest atoli wrócić do dawnego trybu rzeczy, niż do oswojenia się z nowym; oficerowie,— jedni zupełnie wsteczni, inni podatni nowym wyobrażeniom, gromadnie występują ze służby, już to aby nie działać wbrew przekonaniu i nabytym nałogom, już aby mieć wolne sumienie do użycia szabli podług chwilowych natchnień. Ogromne stosunkowo stronnictwo włoskie t. j. pragnące, bądź co bądź zjednoczenie Włoch w czyn zamienić, ma, jak każde stronnictwo, krańcowe odcienia; jedno z nich jest za utrzymaniem dynastji, za udzielnością państwa i ligą z Piemontem; środkowe pragnie Włoch jednolitych monarchicznych, z władzą silną, pod berłem Wiktora-Emmanuela; skrajne nakoniec, całe przesiękłe nauką Mazziniego, Wiktora-Emmanuela i hr. Cavoura potępia jak zdrajców i tylko w ogłoszeniu rzeczypospolitéj widzi talizman mający Włochy przerodzić na kraj jednolity. Wpośród takich wewnętrznych targanin, nic dziwnego, że państwo znajduje się w odmęcie i że nikt nie potrafi przewidzieć na czém się to wszystko skończy. Ministrowie są ludzie uczciwi, niezmordowani w szczeréj pracy zaprowadzenia ustawy, ale na każdym kroku znajdują niesłychane trudności. Prezes rady Spinelli uzupełnić nawet gabinetu swojego nie może: chciał przybrać do spólnictwa pracy p. Giuseppe Vacca, lecz ten odpowiedział: chcecie mię mieć za towarzysza, bo przypisujecie mojemu nazwisku huczną wziętość, a przykładowi wpływ na umysły swoich przyjaciół. Ale mniemanie powszechne stało się dziś tak stanowczem, że natychmiast po wejściu do ministerstwa, straciłbym i wpływ i wziętość. Podobnież postąpili pp. Ferrigni i Crisci. Jak wszystko idzie opornie, dość powiedzieć, że gwardja narodowa, która dzieli usiłowania p. Liborio Romano, już w stolicy czynną być poczęła, na prowincji w żaden sposób zaprowadzić się nie daje. Intendenci, czyli gubernatorowie, są najzawziętszymi wrogami téj instytucji; muszą pod tym względem czasy stać najgorzéj, kiedy gabinet był zmuszony ogłosić następny okolnik.

Neapol 25 lipca 1860.

„Panie intendencie,

„Zawalony jestem skargami gorliwych obywateli na opieszałość w utworzeniu gwardji narodowéj, we wszystkich prowincjach i na zwłokę w jéj uzbrojeniu. Co zaś wywołało najmocniejsze oburzenie, to właśnie ów krok niewytłumaczony, iż po rozwiązaniu straży miejskiéj, ustanowionéj pod dawniejszym rządem i po odebraniu od niéj broni pp. intendenci odmówili wydania téjże broni gwardji narodowéj, mimo wyraźnych na to rozkazów. Ta broń jest własnością kraju, nieużycie jéj ku opiece pokoju i porządku powszechnego jest zbrodnią obrazy ojczyzny, jest niezrównaném i nieprzebaczoném bezeceństwem. Wogólności zaś, wraź to sobie dobrze w umysł, p. intendencie, że nie czas dzisiaj trwonić czas na błahych rozprawach i daremnych szkrupułach, ale że idzie o ocalenie kraju od bezrządu, w który bezczelność pewnych ludzi wtrąciłby chciała. Dla osiągnienia tak wzniosłego celu, każdy środek jest i wczesny i prawy, bo nad ustawami i konstytucją góruje społeczność, dla któréj i prawa i konstytucja są uchwalone. Przeniknij się dekretem z d. 24 bieżącego miesiąca, w którym dla ostatecznego ocalenia obecnéj chwili, użyto nadzwyczajnych środków; przypomnij i samemu sobie i innym odwieczne godło: *Salus populi suprema lex esto.* (Najwyższem prawem niech będzie ocalenie ludu). Jeżeli zaś sumienie, którego głosowi każdy człowiek posłusznym być powinien, obudza w duszy pana, nie mówię już pewność ale prostą wątpliwość, że się nie znajdujesz na wysokości obecnego stanowczego położenia, nie powinieneś wahać się ani chwili w złożeniu urzędu, bo zachowanie przez pana władzy, może kraj doprowadzić do zguby. Odpowiesz mi więc przez powracającego gońca szczegółowie o głównym przedmiocie gwardji narodowéj i o jéj uzbrojeniu; postarasz się o rozesłanie niniejszego okolnika w druku, do wszystkich władz podrzędnych, żadnéj z nich nie wyjmując."

„Za ministra, dyrektor Michał *Giacchi.*"

Nakoniec jen. Nunziante opuścił Neapol. Rozgniewany na króla, iż zezwolił na oddalenie go od swéj osoby, dał to poznać w liście do niego pisanym. Król kazał mu przesłać wydalenie, nie zaś uwolnienie ze służby; jenerał, przeciwnie, nastawał, aby tylko był uwolnionym; snać chciał przez to dowieść, że nie sam usuwa się od posług krajowi, ale, że stronnictwo przemocą nie pozwala mu być pożytecznym; z tego powodu napisał następny list do ministra wojny:

„Panie ministrze,

„Dopóki istnieje nadzieja walczenia za cześć i chwałę ojczyzny, dopóty taki żołnierz, jakim być pochlebiam sobie, nigdy nie żąda wydalenia. Oddawna przeto prosiłem króla jegomości o uwolnienie mię ze służby, nie zaś o wydalenie i nakoniec prośba moja poczytaną została być na dobie. Upraszam więc, aby ta różnica niezmiernie dla mnie ważna, została sprostowaną. W razie, czego przypuścić nie śmiem, odmówienia temu słusznemu wymaganiu, ponieważ w rzeczy tyczącéj się godności osobistéj nie umiem wchodzić w żadne układy, żądam, aby ten list mój uważany był za protestację z méj strony, protestację, któréj ogłoszenie przez dzienniki zapowiadam. Neapol, 22 lipca.

Al. Nunziante.

Innym listem pisanym do p. Spinelli, oznajmił prezesowi rady: „Niemogę na piersiach moich nosić orderów rządu, który miesza ludzi uczciwych, nieskażonych i prawych, z takimi, co tylko na pogardę zasługują. Żądałem uwolnienia a nie wydalenia ze służby. Nie mogąc przyjąć wydalenia i przeciwnie na moje pierwsze żądanie, wracam dyplomata różnych orderów, które mi były nadane, prosząc o poświadczenie z otrzymania niniejszego pisma."

Małżonka zaś jenerała tak pisze do króla:

„N. Panie, stopień damy dworu już do mnie nie należy. W skutek czego wracam go w. k. m. razem z patentem mojego naznaczenia."

Neapol, 22 lipca. *Księżna de Mignano.*

Nunziante nie chciał przyjąć pasportu neapolitańskiego, wyjednał sobie pasport w poselstwie angielskiem i udał się do Marsylji.

Minister spraw wewnętrznych p. Romano, w złożonym królowi raporcie doprasza się o ogólną zmianę osób składajdących rady municypalne; dawniejsi radzcy, wdrożeni do innego porządku rzeczy, nie chcą szczerze pracować nad zaprowadzeniem systematu konstytucyjnego. Rada municypalna w stolicy nie dozna żadnych odmian, widać, iż dała gabinetowi dostateczne rękojmie liberalnego sposobu myślenia.

Piszą z Reggio pod d. 30 lipca, że zbiry, którzy wrócili z Messyny, złączywszy się z żandarmami, chcieli zrabować miasto; ale po krótkiéj utarczce uwięziła ich gwardja narodowa, przy pomocy wojska.

WYPRAWA GARIBALDIEGO.

Rada obywatelska w Palermo składająca się ze 120 członków, wybrała ze swojego grona kommisję z 12 osób, rodzaj junty municypalnéj, w któréj skupiona jest władza całéj rady; rzecz ona junta ma zająć się upiększeniem miasta. Przygotowane już są plany otworzenia nowych ulic, sprostowania dawniejszych niewygodnych przechodów i t. d. Miasto ma w tym celu otworzyć pożyczkę. Służba bezpieczeństwa powszechnego potrzebowałaby należytego urządzenia; bo straż policyjna odbywa się w dość pocieszny sposób; trzymający ją zasiada na stołku, karabin trzyma między nogami i pilnuje wyznaczonéj sobie części ulicy. Wsi napastowane są przez złoczyńców, niepodobna zwiedzać ich bez broni. Rząd starał się o zapewnienie bezpieczeństwa przez pewien rodzaj przenośnych sądów wojennych, które za otrzymaniem wiadomości o popełnionych zbrodniach, wnet udają się na miejsce i doraźnemi przewodami karzą przestępców, których policja wszystkich niemal, lub z małemi wyjątkami, zna po nazwisku.

Wspomniano już, że senat odwiedził prodyktatora pana Depretis. W odpowiedzi swojéj mówił on o jedności Włoch pod berłem Wiktora-Emmanuela; o przyszłéj stolicy nowego królestwa włoskiego Rzymie, któréj świetnym wieńcem być mają Palermo, Neapol, Florencja, Medjolan, Wenecja i Turyn.

Obecny skład wojska sycylijskiego jest następny: *Siły zupełnie uzbrojone, wyćwiczone i będące w działaniu:* pierwsza linjowa brygada, 4 bataljony; dowódzca Nino Bixio; drugiéj dowódzca Medici; trzeciej Cosenz; 4 bataljony strzelców etnejskich, obowiązanych do służby przez ciąg trwania wojny; rota strzelców genueńskich; dwie baterje artyllerji; bataljon inżynierji; szwa-

dron gidów; dwa bataljony wyborowych alpejskich strzelców; bataljon *synów wolności;* rodzaj legji cudzoziemskiéj, składający się z 900, mniéj więcéj, ludzi, zebrany i dowodzony przez półkownika angielskiego Dunne.

Wojska mające być wkrótce uzupełnione: 4-ta i 5-ta brygada piechoty linjowéj; półk jazdy, pod dowództwem p. La Cerda; 5-ty, 6-ty, 7-my, 8-my, 9-ty i 10-ty bataljony strzelców etnejskich; 3-cia i 4-ta baterje artyllerji. Prócz tego oddział złożony z 200 ludzi, straży policji obozowéj, szwadron *towarzyszów broni,* nadto bataljon milicji piewszéj kategorji, odpowiadający ruchoméj gwardji narodowéj, ubranéj jak gwardja narodowa toskańska t. j. w bluzach. Urządzają się kadry drugiego półku jazdy i 5-téj baterji artyllerji.

Po zawarciu układu między Garibaldim a jen. Clary, w skutek którego 10,000 wojska królewskiego obowiązało się odpłynąć do Kalabrji, municypalność messyńska kazała porozlepić dwa następne manifesta: „I. Przednia straż wojsk królewskich ustąpiła; ostatnie półki, zebrane na jedno stanowisko, mają dziś jeszcze na wybrzeżu Terra-nowa wsiąść na okręta. Ponieważ milicja nasza ma wkrótce przybyć i czuwać nad miastem Messyną, wzywamy niniejszem wszystkich mieszkańców do powrótu do miasta, dla obwołania i uświęcenia swoją obecnością zagajenia nowego rządu.“

Messyna 26 lipca 1860. „Syndyk.“

„*Francesco Guardavaglia Bruno.*“

II. „Nie wszyscy mieszkańcy mogli być zawiadomieni o panującem w mieście bezpieczeństwie, bo największa część domów jest dotąd zamkniętą. Ta okoliczność przynosi nie tylko stratę dla handlu wewnętrznego, z którego żyje najmniéj zamożna ludność, ale zmniejsza liczbę mieszkań, które miasto winne jest dostarczyć mężnym obrońcom Sycylji, wolności i niepodległości włoskiéj. Niżéj podpisany, wierząc szlachetnym uczuciom ożywiającym jego podwładnych, wzywa ich powtórnie do powrótu w domowe progi, pewnym będąc, iż uspokojeni w ten sposob, pośpieszą do spełniania swoich obywatelskich obowiązków.“

„Messyna 28 lipca 1860.

„*Francesco Guardavaglia Bruno.*“

Odezwa ta została usłuchaną. Wszyscy mieszkańcy wrócili do miasta, okręta wojenne i kupieckie zajęły dawniejsze stanowiska w porcie. Messyna oświecana jest co wieczor, na domach powiewają chorągwie piemonckie.

Obwieszczenie.

„Bliskie jest przybycie do naszego miasta jen. Medici i naszych mężnych; znajduję właściwém, aby wszystkie domy były oświecone, na uczczenie wejścia walecznego wodza.“

Na pierwszem z tych pism i na obwieszczeniu niebyło herbu sabaudzkiego; widać, że pośpieszono z jego odlaniem, bo na manifeście d. 28 już herb umieszczono.

Istotnie d. 26, kolumna jen. Medici uroczyście weszła do Messyny, wśród najżywszych oklasków; nazajutrz przybył Garibaldi; objechał, otoczony swym sztabem, całe miasto, przyjmowany z najwyższem uniesieniem. Natychmiast zajął się robotami fortyfikacyjnemi, co mu tak czas zabrało, iż znajdował się tylko na początku uczty, danéj dla niego przez znamienitszych mieszkańców. Obliczają na 20,000 ludzi wojsko Garibaldiego, z którém, jak twierdzą, ma wtargnąć na ląd; już 300 łodzi urządzono na przewozy. Wzniesiono baterję przy saméj latarni morskiéj, dla okrycia wylądowania.

Monitor Powszechny umieścił następny tekst konwencji: „Roku 1860, lipca 28 dnia, w Messynie. Tomaso de Clary, marszałek polny, wódz naczelny wojsk w Messynie i kawaler, jenerał-major Giacomo Medici, powodowani uczuciem ludzkości i chcąc uniknąć rozlewu krwi, któreby sprowadziło z jednéj strony zajęcie Messyny, z drugiéj zaś obrona miasta i warowni, w moc władz udzielonych sobie przez swych mocodawców, zawarli następny układ: Art. 1). Wojska królewskie opuszczą miasto Messynę, nie będąc niepokojone i miasto zajęte zostanie przez wojska sycylijskie, które wzajemnie nie będą niepokojone przez wojska królewskie. 2) Wojska królewskie opuszczą warownie Gonzaga i Castellaccio w ciągu dwóch dni od czasu podpisania niniejszego układu. Obiedwie umawiające się strony wyznaczą dwóch oficerów i jednego komissarza dla zinwentowania dział, zapasów wojennych i zapasów żywności, słowem wszystkiego co znajdować się będzie w warowniach, w chwili ich opuszczenia. Rząd sycylijski bierze na siebie staranie przystąpić do przeniesienia wszystkich zinwentowanych przedmiotów, skoro żołnierze wystąpią; ukończyć rzeczone przewiezienie w czasie jak najprędszym i złożyć przewiezione przedmioty w pasie zneutralizowanym, o którym wnet uczyni się wzmianka. 3) Wprowadzenie na okręta wojsk królewskich odbędzie się tak, iż wojska sycylijskie nie będą mogły ich niepokoić. 4) Wojska królewskie zostaną w posiadaniu cytadeli i twierdz Don Blasco, Lanterna i San Salvadore, pod warunkiem jednak, iż w żadnym możliwym przypadku nie będą mogły szkodzić miastu, wyjąwszy gdyby ich warownie były napastowane i gdyby środki napaści sporządzano w samém mieście. Dopóki rzeczone przyjęte warunki będą zachowane, cytadela wstrzyma się od rozpoczęcia ognia na miasto, aż do ustania kroków nieprzyjacielskich. 5) Zneutralizuje się przestrzeń ziemi równoległa i stykająca się z pasem wojennym; samo z siebie rozumie się, że ten pas powinien rozciągać się na 20 metrów od stoku otaczającego twierdzę. 6) Handel morski będzie obustronnie zupełnie wolny; a więc i wzajemna flaga będzie szanowaną. Nakoniec, podpisujący niniejszą umowę będą mogli porozumiewać się w potrzebach wojska królewskiego, mających związek z życiem cywilnem, które mają być załatwione i opatrywane w mieście Messynie. Działo się, odczytano i zawarto, dnia, miesiąca i roku powyższego, w domu pana Francesco Fiorentino, bankiera pod Czterma Zdrojami.

„*Tomaso de Clary,* marszałek polny.“

„*G. Medici,* jenerał-major.“

Dziennik *l'Opinion Nationale* ogłosił następne uwagi, pod napisem: *Mądrość zuchwałych:* „Wsiąść na okręta z 1,200 ludzi ladajako uzbrojonych, aby napaść i zdobyć wyspę, liczącą 1,000,000 mieszkańców, strzeżoną przez 35,000-czne wojsko, w czasach zwyczajnych, byłoby czynem szaleńca. Ale kiedy ten szaleniec dokaże swego, kiedy stoczy bitwę i wywalczy zwycięztwo, kiedy natrze na miasto stutysięcznéj ludności, mające 25,000 załogi, kiedy zmusi ją do kapitulacji, do odpłynienia, kiedy ośmielony powodzeniem mówi, że przebędzie morze i zhołduje królestwo liczące 8,000,000 mieszkańców, kiedy samo oczekiwanie jego przewagi unosi ludności, przeraża dwór, rozprzęga wojsko, marynarkę, rząd, wówczas należy zmienić zdanie i uznać, że dawniejszy szaleniec widział i trafniéj i daléj niż mędrcy, że dobrze ocenił położenie, i że przenikliwym wzrokiem zapału i patryotyzmu, zgadł czego inni nie zdołali widzieć i przeczuł, pod pozorami ponuréj spokojności, rewolucję tak dojrzałą i tak nieuchronną, że sam widok chorągwi wyzwolenia musiał rozstrzygnąć wybuch. Od pierwszego dnia większość zrozumiała Garibaldiego. Nie tylko otoczyła spółczuciem jego szlachetne postanowienie, ale pojęła, że ten awanturnik, ten *flibustier,* jak go niektóre dzienniki nazywały, sam jeden zrozumiał drogę przez polityczne położenie Włoch nakazywaną. I do dziś dnia większość nie zmieniła przekonania i zamierząjąc zrewolucjonizować południowe i środkowe Włochy, wytknąwszy dla siebie za etapy, Neapol, Rzym i Wenecję, Garibaldi dowiodł nie tylko bohaterskiéj śmiałości, ale trafności rzutu oka, który nie dosyć oceniano. Garibaldi jest dziś zawadą rządów i zmorą dyplomatów; jego zamiary, samorzutność, nagłość jego działań nie mogą podobać się żadnemu ustalonemu rządowi. Najszczersi miłośnicy sprawy włoskiéj obarczają go przestrogami i radami, wszyscy chcieliby go zmusić do rozsądnego postępowania; nawet król Wiktor-Emmanuel, dla którego pracuje, ulegając natarczywości dyplomacji, pisze do niego, aby został w Sycylji i nie wkraczał na ląd stały. Garibaldi jednak nie posłucha nikogo i pójdzie swoją drogą, bo znajduje się na dobréj; niech w niéj wytrwa, niech się nie daje ani zatrzymać, ani z niéj zmylić.“ (*Le Nord.*)

FRANCJA.

Paryż, *2 sierpnia.* Dziś o godzinie 4-téj w skutek widzenia się p. Thouvenel z posłami mocarstw, wyprawiono rozkaz do Tulonu, aby wojska wsiadały na okręta.

Rząd francuzki wezwany był przez mocarstwa do wyjednania sześciomiesięcznego rozejmu między Garibaldim i Neapolem. Cesarz odpowiedział, iż nie można ręczyć za skutek rokowań w tym względzie, które byłyby daremnemi bez poparcia go siłą, czego uczynić w żadnym przypadku nie bierze na siebie; gabinet londyński nie chciał podobnież podjąć się tego obowiązku; lecz z drugiéj strony, przekładał, że jeśliby powstanie szerząc się z południa na północ, objęło Wenecję, wówczas należałoby je powstrzymać siłą. Francja odpowiedziała, iż znajduje nierównie łatwiejszém powściągnąć ruch w samym jego źrzódle.

Mówią o podobieństwie widzenia się cesarza Napoleona z królową hiszpańską w Barcelonie, podczas jego podróży do Algieru, lecz ta wieść dotąd nie ma żadnych oznak pewności.

Wiadomo, że cesarz pragnie wprowadzić pewny stały porządek w używaniu tytułów, różniących między sobą szlachtę francuzką. W kraju, gdzie panuje zupełna równość przed prawem, zdaje się, iż cały ten przedmiot powinienby być zupełnie obojętnym. Kiedy za Ludwika-Filipa prokurator królewski pozwał przed sąd paryzki człowieka z gminu, który dorobiwszy się majątku począł się nazywać hrabią i domagał się aby wyrokiem trybunału zakazano mu używać przywłaszczonego tytułu, sąd zawyrokował: wszyscy Francuzi równi w obec prawa; tytuły książąt, margrabiów, hrabiów, baronów i t. d. nie nadają noszącym je żadnych przywilejów, ponieważ więc przywłaszczenie tytułu hrabiego przez obżałowanego, żadnéj krzywdy nie czyni, a obżałowanemu przyjemność sprawia, sąd odrzuca skargę prokuratora. Tymczasem cesarz Napoleon był innego zdania; dekretem swoim 1858 maja 28, rozkazał, aby ci tylko używali tytułów, którzy na to złożą dowody. Radość starożytnéj szlachty francuzkiéj była ogromna; wszakże nie doszło do tego stopnia, żeby ich aż z rządem pojednać miała, trwoga i żal do cesarza przywłaszczycieli były głębokie i pewnie przyczyniły mu nie mało nieprzyjaciół, co miało tem większą niedogodność, że prawa cesarskie Neapoleona 1 postawiły tworzoną przez niego szlachtę w przykrem położeniu. Podobnie jak to było w Polsce, gdzie król z woli sejmowéj nadając nobilitację, obowiązywał obdarzonych, do nabycia w przeciągu trzech lat własności ziemskiéj, pod odpadnieniem od udzielonego dobrodziejstwa, równie i Cesarz Napoleon I, dekretem 1808 zobowiązał swoich nowych książąt, hrabiów, baronów i t. d. do nabycia dóbr nieruchomych i ustanowienia w nich majoratów, czego jeśliby nie spełnili, tytuły dla nich tylko dożywotnie istnieć mogą, potomkowie zaś od nich odpadają. Cesarzowi Napoleonowi I chodziło zapewne o to aby szlachta jego utworu, mogła nosić z godnością nadane sobie tytuły; zapomniał i o niesprawiedliwości prawa pierworodztwa i o tém ile czcze tytuły krzewią zawiści i niechęci między obywatelami jednego kraju, ile, podsycając próżność, ubliżają godności człowieka. Epoka od 1808 do 1814, przebyta w ciągłéj wrzawie wojennéj, nie dozwoliła myśleć o majoratach, tém mniéj pod rządem Burbonów; wiadomo bowiem z jakiém oburzeniem naród odrzucił prawo pierworodztwa i z jaką pogardą dawna szlachta patrzyła na szlachtę cesarską; nakoniec prawem 1835 majoraty ostatecznie zostały we Francji zniesione. Wskrzeszać je dzisiaj byłoby nieweześnie, chociaż zaprzeczyć niepodobna, że począwszy od chaty wieśniaczéj i przywiązanéj do niéj kilkunastu morgowéj przestrzeni roli, aż do pałacu bogacza, liczącego miljonowy dochód, ustanowienie prawa pierworodztwa ma za sobą potężnie przemawiające dowody, ale dzisiaj, we Francji zwłaszcza, gdzie dawna szlachta okazuje się tak przeciwną wielkości i sławie swojego kraju, wskrzeszenie majoratów oburzyłoby wszystkie zacne uczucia ludu francuzkiego. Gdy więc nowa szlachta cesarskiego początku, podług litery prawa tytułów swoich używać nie może, dla tego, że majoratów nie potworzyła, dawna zaś, chociaż tychże majoratów nie posiada, bo je prawo zniosło, cieszy się jednak tytułami odziedziczonemi, ta nierówność prawa wywołała liczne skargi. Dał im początek prośbą swoją p. Mongyval de Noyon podaną do senatu, aby prawodawstwo usunęło różnorodne, wynikające stąd niedogodności i uchwaliło jednostajność praw co do tytułów i szlachectwa. Rozprawy w tym przedmiocie były nadzwyczaj żwawe. Jeneralny prokurator Dupin użył całego zasobu prawoznawstwa i wymowy, radząc senatowi odrzucenie prośby, co też i otrzymał; ale ponieważ cesarz, w złéj chwili, to pytanie, z siebie błahe, w pojątrzenia namiętności i najgorszą z nich próżność obfite, poruszył, pewno na téj jednéj prośbie nie skończy się i senat będzie musiał rozpatrzyć rzeczone pytanie, pod wszelkiemi jego względami.

Posłowie marokańscy wyjeżdżając z Paryża, złożyli na ręce p. Thouvenel 10000 fr., z których 8000 mają być oddane prefektowi Sekwany dla ubogich paryzkich, 2000 wniesione do kassy przytułku cesarskiego w Vincennes.

Dnia 3 sierpnia. Dziś na birży wywieszono następne ogłoszenie; „Ministerstwo stanu i domu cesarskiego. Wszystkie mocarstwa zgodziły się na warunki wdania się europejskiego w Syrji. Konferencja odbędzie się dziś o godzinie 3 w ministerstwie spraw zagranicznych dla rozporządzeń bezpośredniego wykonania spólnie uchwalonych postanowień.

Dnia 4 sierpnia. Konferencja doprowadziła do dwóch *protokołów,* które z jednéj strony, stanowią i określają warunki interwencji w Syrji, liczbę wojska oznaczonego na 12000, dostarczyć się mającego przez różne państwa. Francja wyszle połowę t. j. 6000; lecz gdyby inne kraje wojsk nie przysłały, wówczas i resztę uzupełni. Protokół nie określa liczby okrętów. Spółdziałanie mocarstw, które konwencję podpisały, stosunki między dowodzącymi, pomoc Porty w środdach poskramiających, jakie okażą się potrzebnemi, to wszystko zostało szczegółowie opisane; z drugiéj strony protokół, na żądanie Rossji, raz jeszcze wyraża, że mocarstwa europejskie czuwają nad prawami ludzkości chrześcijańskiéj w Turcji i nie odstępują od uiszczenia obietnic objętych art. 9 traktatu paryskiego. Nie jest prawdą, że Porta warowała dla siebie wolność wprowadzenia do Syrji wojsk liczniejszych od europejskich. Nie miała potrzeby czynić tego zastrzeżenia, konferencja bowiem sama żądała, aby sułtan wyprawił największe, według możności swojéj, siły. Wojska europejskie nosić będą nazwę posiłkowych. Czas pobytu ich w Syrji nie jest określony; bieg zdarzeń rozstrzygnie w téj mierze.

Jenerał Beaufort d'Hautpoul obejmie dowództwo wyprawy. Dawniejsze koleje jego zawodu wojskowego usprawiedliwiają ten wybór; zna bowiem dokładnie miejscowość, na któréj działać mu przyjdzie. W r. 1840 był on adjutantem Solimana Paszy, t. j. Francuza Selves, urodzonego w Lyonie, który będąc podporucznikiem wojsk Napoleona przy rozwiązaniu korpusu nad Loarą, znalazł się bez sposobu do życia we Francji i udał się szukać szczęścia w Egipcie. Tam użyty przez Mechmeta-Ali, postępując bystro w godnościach, urządził wojsko egipskie, na tryb zupełnie francuzki i postawił siłę zbrojną egipską na tym stopniu, iż wice-król dwukrotnie w 1832 pod Konich i w 1841 pod Nesib, bliskim był stania się panem Wschodu. Między jedną a drugą z tych wypraw Mechmet-Ali miał do uspokojenia Liban, wysłał więc do tego kraju p. Selves; wówczas to p. Beaufort d'Hautpoul znajdował się w sztabie głównym egipskiego wodza; zna więc doskonale Syrję, jéj miejscowości, klımat i mieszkańców. Ta znajomość w młodości nabyta, pomnożona późniejszem doświadczeniem, dopomoże mu do spełnienia poruczeń, na których powodzenie zwrócone jest spółczucie całéj Europy.

Cesarz uda się w poniedziałek do obozu pod Chalons. Na kolei żelaznéj wszystko już gotowe dla przewiezienia centgardów (osobny oddział gwardji, składający się ze 100 ludzi, przyboczna straż cesarza). D. 7. W. ks. Badeński przybędzie do Chalons, dla wywzajemnienia się cesarzowi za niedawne odwiedziny. Zdaje się być rzeczą pewną, że ks. rejent podobnież tam przybędzie.

Minister oświecenia i wyznań rozesłał do biskupów francuzkich następny okolnik: „Mości księże biskupie, świeżo zawiązało się w Lyonie towarzystwo ku wspieraniu papieża we wszystkich jego prawach *duchownych i świeckich:* prawidłem postępowania jest *bezwarunkowa uległość* głowie kościoła, nie przekraczając nigdy jego woli, ale też nie dopuszczając się w jéj spełnieniu najmniejszego *wahania się* lub *zwłoki;* srodki, jakiemi towarzystwo posługiwać się będzie: modlitwa, ogłaszanie i rozpowszechnianie najlepszych pism w obronie św. apostolskiéj stolicy i składki znane pod nazwaniem świętopietrza. Może też używać wszelkich innych sposobów *tymczasowych,* lub *podrzędnych,* wskazanych przez okoliczności. Towarzystwo kierowane jest przez rektora i wice-rektorów; zarządza niem komitet centralny w Lyonie i rady diecezalne, połączone z radą główną, znosi się ono listownie z komissją złożoną z kardynałów i z jen. Lamoricière.

„Z tego wiernego obrazu statutów *arcy bractwa św. Piotra w Okowach* i z okolników komitetu głównego, każdy postrzeże, że to towarzystwo rzeczywiście świeckie co do swego składu, jest politycznem i duchownem co do celu, oraz że zaprzecza otwarcie prawom rządu, tudzież obowiązkom obywateli, nakazując członkom bezwarunkową uległość Ojcu św., bez różnicy władzy *duchownéj i świeckiéj.* Dodam, iż zastrzegając sobie wolność działania podług okoliczności i wszelkiemi środkami, zdolnymi do obrony polityki rzymskiéj, w sprawach zewnętrznych, w które może być wdaną, towarzystwo przywłaszcza sobie stanowisko najwyższe, należące wyłącznie do rządu Francji i że nakoniec przybiera całą postać towarzystwa tajemnego i zakazanego, usiłując rozciągnąć na cały kraj, bez żadnego prawnego upoważnienia, systemat affilacji i korrespondencji kierowany przez komitet główny i komitety djecezalne.

„Nie mam potrzeby tłómaczyć mojego zdania o istotnych zamiarach założycieli tego towarzystwa; przypuszczam, że te są uczciwe i szczere, ale wasza przewielebność sam uzna, że podobne stowarzyszenie, chcące utworzyć ukrytą władzę w kraju, i wciągać obywateli w polityczne przedsięwzięcia, których środki wykonania są nieokreślone, może obudzić sprawiedliwe podejrzenia i niespokojność cządu. Pewny jestem, m. ks. biskupie, że proste odczytanie *prawideł,* które zapewne Waszéj przewielebności będą nadesłane odwróci W. P. od dopomagania temu stowarzyszeniu. Ale rozumiem być przyzwoitem upraszać o ostrzeżenie duchowieństwa diecezalnego, okazującego skłonność do niego, iż rząd nie będzie się wahał rozwiązać towarzystwo, którego istnienie jest wykroczeniem przeciw naszemu karnemu prawodawstwu.“

„Minister oświecenia i wyznań *Rouland.*“

Paryż, 17 lipca 1860.

Piszą z Marsylji, 1 sierpnia, że O. Estève, przełożony jezuitów i znaczna liczba podróżnych przybyli tu na okręcie *Mersey* z Bejrutu. Opowiadają co następuje: „Spokojność panująca teraz w Syrji jest pozorną. Rozkaz wyrznięcia chrześcijan nadesłany został z Konstantynopola; jeśliby chciano dójść źrzódła tego niegodziwego spisku, dowiedzianoby się kto ten rozkaz wydał. Mówią, że w Damaszku i w Syrji liczba zamordowanych chrześcijan dochodzi do 15000. Od czasu przybycia okrętów wojennych, chrześcijanie są spokojniejsi, ale Muzułmanie przegrażają się, że państwa mogą przysłać wojsko, ale za przybyciem swojem to wojsko, znajdzie tylko kości chrześcijan.“

Dnia 5 sierpnia. List cesarza nie dobrze jest widziany przez Francuzów; przypominają oni sobie i wyliczają z goryczą wszystkie ustępstwa, poczynione od 5 lat przez Napoleona dla Anglji: Sprawa księstw naddunajskich, gdzie lubo zjednoczenie nastąpiło, przecież Anglja potrafiła w Konstantynopolu utrzymać zasadę rozdziału; książe jest wprawdzie jeden, ale dwa osobne rządy wikłają rozwój społeczny.—Rzecz o międzymorzu suezskiem, w którą cesarz nie chciał wdać urzędowie Francji. Sprawa emigrantów, w któréj, po zbrodni 14 stycznia, cesarz ustąpił życzeniom Anglji. Aden, o który spór puścił prawie w przedawnienie. Przeszkody jakie Anglja czyniła Hiszpanji przed wojną marokańską. Odłożona ratyfikacja traktatu, dającego Francji posiadłości morskiego stanowiska nad morzem Czerwonem. Spór o emigrację murzynów do osad, zakończony na korzyść Angji listem podobnym do niniejszego. Te wszystkie zdarzenia ebecne pamięci Francuzow upakarzają ich miłość własną; zdaje się, że czara ustępstw już się po brzegi napełniła i opinja powszechna dalszych pewnie zatwierdzić nie zechce. Jeszcze cześć Francji i jéj bezpośrednie dobro nie są narażone; Francuzi wiedzą, że Napoleon nie popełni słabości, ale pragnęliby aby już położono koniec ustępstwom. Książe Napoleon dawał wczoraj wielki obiad na cześć jenerała węgierskiego Turra, walczącego pod znakami Garibaldiego. Spółbiesiadnikami byli najznakomitsi wychodzcy Włoscy.

ANGLJA.

Londyn, *3 sierpnia.* Im więcéj tegoroczny parlament zbliża się do końca, tem posiedzenia stają się bezbarwniejsze. Izba lordów obradowała wczoraj od godziny 5 po południu, do północy, i cały ten czas zajął wpis bilów, już uchwalonych przez izbę gmin, po małéj wagi rozprawach. Izba gmin odbyła wczoraj dwa posiedzenia: pierwsze od południa do godziny 4-téj, dla przyjęcia małoznaczących projektow prawa, drugie od godziny 6-téj wieczorem do godziny 2-giéj po północy poświęcone rozprawom nad projektem obwarowania brzegów Anglji.

P. Lindsay wnosił *poprawę,* że ponieważ flota wystarcza na obronę kraju, jest więc rzeczą zbyteczną, ponosić oddzielne wydatki na warownie lądowe, rozwijał swoje zdanie, szczególnie opierając się na liscie cesarskim.

Minister wojny p. *Sidney Herbert,* z największą mocą, mówił przeciw poprawie, po długich więc rozprawach i po odbytym głosie lorda Palmerstona, żądającego aby izba natychmiast rzecz rozstrzygnęła, poprawa odrzuconą została większością 268 przeciw 39 głosów. Większość ministerjalna 229 głosów. Podobnież odrzucono i wiele innych popraw tąż samą większością, izba zatem przyjęła postanowienie rządu, czyli uchwaliła, że prace około obwarowania brzegow angielskich zostaną wykonane.

Lord John Russel, odpowiadając na zapytanie *Sir G. Bovyer,* oświadczył, że rząd angielski nie otrzymał żadnego doniesienia, upoważniającego do przyjęcia za prawdziwą wieści, jakoby z rozkazu Garibaldiego, rozstrzelano 39 osob w Milazzo.

Tak więc lord Palmerston myśl uzbrojenia Anglji przyprowadził do skutku i to w sposob równie łatwy, jak nieprzewidziany; nawet list cesarza Napoleona, przyjęty z taką radością w Anglji, nie zaszkodził projektowi pierwszego ministra; widać, że biegły w sejmowéj taktyce kierownik, miał już z góry zamówione głosy, które niezawiodły go w stanowczéj chwili. Powszechność atoli nie podziela przeświadczenia gabinetu i izby, aby uzbrojenie, i to na taki rozmiar, było potrzebne. Jeden z poważnych organów prasy angielskiéj *Daily-News* tak się o tym przedmiocie wyraża: «Nigdy elastyczniejsze i bardziéj zwodnicze przełożenie, jak projekt uzbrojenia brzegów, nie było wniesione przez jakikolwiek gabinet. Wciąga ono narod w wydatki, których 12 miljonów fun. st., zakreślonych w raporcie, są tylko drobną cząstką, a które rzeczywiście są bez granic i nie zapewnią krajowi trwałego bezpieczeństwa. Zawsze pozostanie taż ciemność co do przyszłości. Rząd z pociechą wi-

dział stan powszechnego rozjątrzenia umysłów, nie dla tego jednak, aby przynieść sprawiedliwe uspokojenie, ale aby znaleść w nim usprawiedliwienie wydatków, mimo których zawsze będziemy ofiarą alarmistów. Jeśliby prace, mające być wykonanemi w ciągu trzech lat, już były gotowe, gdyby wszystkie budowle, skreślone na planie rządowym, już były wzniesione i wszystkie działa osadzone; wówczas nawet byłoby równie łatwem, jak dziś napastować Anglję siłom francuzkim, zwłaszcza takim, jak je wczorajszego wieczora opisywał p. Herbert, i gdyby też siły zamierzały sobie nie zdobycie Anglji, ale zadanie jéj jak najdotkliwszych strat materjalnych, zawsze znalazłyby secinami punktów do wylądowania na ziemię angielską i sprawienia ciężkich spustoszeń. P. Herbert wymienił te niebezpieczeństwa, jakby z góry chciał obwarować się przeciw zarzutom, a jednak nic nie czyni dla ich odwrócenia. Zostawuje otwarte pole dla alarmistów i otwarte brzegi dla nieprzyjaciela. Postępowanie rządu niczem usprawiedliwić się nie da. Kraj i izba gmin nie cofają się przed żadną, choćby najwyższą, żądaną summą pieniędzy. Zarzuty czynione przeciw warowniom, nie ściągały się do wysokości wydatków, ale do trwonienia grosza publicznego. Dla czegoż mając lud i parlament, gotowe do wspierania wszystkich przekładanych przezeń środków, nie przedstawia nam rząd planu, istotnie skutecznego, ku obronie narodowéj? Flota nie jest ani wyćwiczona, ani opatrzona w należyte potrzeby,—i być nią nie może,—bo naród, który miljony po miljonach rzuca w otchłań chciwych przedsiębierców, lub grzebie je w okopach warowni, nie ma już z czego opłacić majtkom wartości ich usług. Wszystkie nasze zamiary morskie upadają z téj przyczyny, a nikt nie chce przyłożyć ręki do uleczenia téj choroby. Gdy więc taki jest stan naszéj marynarki, jakież jest położenie naszéj marynarki, jakież jest położenie naszéj odwiecznéj siły narodowéj konstytucyjnéj, t. j. milicji? Od czasu do czasu słyszymy z ław podskarbstwa napuszone retoryczne okresy o jéj potędze i skuteczności, ale statystyka zupełnie co innego mówi. Podług urzędowego sprawozdania ministra wojny, złożonego w d. 26 lipca, na żądanie p. Alcoch, ogół milicji w Anglji, Szkocji i Irlandji wynosił w tym czasie tylko 82,684 ludzi, a w téj liczbie tylko 44986 było zaciężnych. Niech ministrowie polepszą byt floty, a pewnie wystarczy ona na obronę naszych brzegów. Niech ułatwią ludności cywilnéj sposoby uorganizowania się wojskowego, a wnet znajdzie się gotową do przyjęcia cudzoziemskich gości; ale niech nie wyzyskują, rok po roku, patryotyzmu, niech nie trwonią zasobów, niech nie zawodzą nadziei szlachetnego i pełnego ufności narodu.«

Może uderzy czytelnika to co dziennik *Daily News* mówi o flocie swojego kraju; skargi jednak redakcji są słuszne. Płaca majtków na okrętach rządowych jest daleko niższą, niż na okrętach kupieckich; i dla tego nikt dobrowolnie nie zaciąga się do rządowéj służby morskiéj, admiralicja przeto, dla uzupełnienia potrzebnéj liczby majtków, uciekać się musi do tak zwanéj *pressy* t. j. że użyci do tego siepacze rządowi, rozbiegają się po miastach portowych angielskich, napadają na tawerny i schwytanych w nich majtków, gwałtem oddają na służbę. Majtkowie więc czując się skrzywdzonymi, częstokroć pełnią swe obowiązki niechętnie, a zdarzają się nawet przykłady, że okręta nie mogą być w zupełności osadzone dostateczną liczbą potrzebnych ludzi. Wyższość więc płacy rządowéj nad kupiecką usunęłaby wymienione niedogodności

Wszystkie bez wyjątku dzienniki angielskie zajęły się rozbiorem listu cesarza Napoleona do hr. Persigny. Niepodobna jest powtarzać najrozmaitszych uwag, do których to znamienite pismo dało powód; zdaje się nam że *Times* najtrafniéj je ocenia: «Cesarz Francuzów ukazał się wczoraj oczom naszym w postaci nowéj, i w cale miłéj. Znaliśmy go jako skończonego mówcę, jako pisarza wstrząsających odezw, jako człowieka zdolnego natchnąć broszury, zwiastujące zmiany, na których zapowiedzenie panujący drżą na swych tronach. Dziś występuje pod nowem swiatłem, jako korespondent szczery i poufały. Cesarz napisał list do narodu angielskiego pod przezroczystem pośrednictwem swojego posła i przemawia w nim jak człowiek prywatny, zwierzający się przed równym sobie ze swych uczuć i mniemań. Jeżeli to dyplomacja, wówczas ta dyplomacja wyzutą jest ze swéj wystawy i szychów, bez laski, bez tabakierki, bez orderów, bez szpady z brylantową rękojeścią i bez kapelusza z plumażem. Aż dotąd wyobrażano sobie, że wielkie sprawy wymagają wyłącznego języka. W naszych dawnych sztukach teatralnych, królowie i możnowładzcy mówią wierszami, słudzy zaś, żołnierze, paziowie i kaci przestają na prozie. Cesarz dowiódł, iż może zdawać sprawę przed nami z zasobów wielkiego narodu i rozwijać sprężyny głębokiéj i ukrytéj polityki, w taki sposób, jakby mowił o zarządzie prywatnéj własności, albo jakby wykładał swoje zamiary w zawikłanéj sądowéj sprawie. Cesarz Francuzow długo mieszkał między nami i korzystał z doświadczenia. Zrozumiał, że najkrótsza droga trafienia do serc naszych jest postępować z nami otwarcie i po prostu, że daleko łatwiéj trafi do zamierzanego celu zręczną prostotą, niż gdyby nas obarczał retorycznemi figurami, któremi założyciel jego rodu obracał prawie z równą zręcznością, jak bataljonami na polu bitwy.

«Rzeczywiście, powinno to nam pochlebiać, bo wielki cesarz Francuzów, rozjemca doli Europy, przybrał najuboższych i najpokorniejszych między nami, za powierników odkryć, których nie czyni przed niezmierną większością swych poddanych.—Kiedy otrzymujemy zapewnienie, iż nic przed nami nie tai, że nam powiedział całą myśl swoję, nic nie barwiąc, nic nie opuszczając, nie mamy prawa roztrząsać rzetelności tych słów. Trudno byłoby wykazać choć jeden szczegół zagranicznéj francuzkiéj polityki, obchodzący naród angielski, o którym niedanoby nam najzupełniejszych i najbardziéj zaspakajających wyjaśnień. List zawiera nawet takie wyznania, które zwykły czynić się w poufnem zwierzaniu się ścisłéj przyjaźni, ale których nie odsłaniają oczom obojętnym, lub nieżyczliwym. Tak, na samym wstępie, cesarz mówi, że sprawy są zwikłane, skutkiem niedowierzań, rozpowszechnionych od czasu wojny włoskiéj; ani słowa tu o knowaniach dawnych stronnictw, o zawodach, o przesądach albo o spółzawodnictwach; skutek jest przypisany wprost prawdziwéj przyczynie i fakt przyjęty ze szczerością, nie zostawiającą nic do życzenia.»

Po streszczeniu wybitniejszych miejsc listu *Times* mówi daléj: «Sądzimy, że lud tego kraju gotów jest przyjąć rzeczony list w duchu w jakim był pisany t. j. w duchu zaszczytnéj prawości. Dalecy od spoglądania na jego autora nieprzyjaźnie, nie będziemy nawet patrzeć na czynione przezeń kroki ku zgodzie z podejrzliwością; pragniemy wierzyć, że potężne cesarstwo, tak blizko nas położone, nie ma względem nas innych uczuć, tylko takie jakie przystoją dobremu sąsiadowi i przyjacielowi. Największa część oświadczeń tego listu, a szczególnie ściągających się do spraw włoskich, tureckich i syryjskich, może bezpośrednie być sprawdzoną i szczerze cieszymy się, widząc cesarza Francuzów tak rozsądnym i tak umiarkowanym w tem, co się ściąga do Syrji, tak prawym i liberalnym w tem, co się ściąga do Neapolu. Otrzymujemy te zapewnienia z największem zadowoleniem i szczerze spodziewamy się, że nasza polityka zewnętrzna prowadzoną będzie w ten sposób, aby mogła pójść drogą nakreśloną przez tę mistrzowską rękę.»

AUSTRJA.

Wiedeń, *5 sierpnia*. Wszyscy z wytężoną ciekawością czekają jutrzejszego posiedzenia komitetu złożonego z 24 członków rady państwa. Przez cały tydzień zbierały się rozmaite odcienie rady, dla spólnego obrania drogi, w czekających ją czynościach. Członkowie węgierscy mają przedstawić swój projekt w formie memorandum; redakcję jego przypisują hrabiemu Szecsen; to pismo ma być ułożone z wielkim talentem i opiera się na zasadach federacji, tak iż skoro ukaże się na jaw, nie wątpliwie sprawi ogromne wrażenie w całem cesarstwie, ma mieć za sobą większość rady i już znamienitości tego zgromadzenia, co z początku uchodziły za przeciwników przełożeń węgierskich, dziś przyjmują ich wnioski. Rzecz oczywista, że rada państwa zbliża się do chwili największéj działalności.

Z drugiéj strony ministrowie rozmiłowani w centralizacji, w nieodpowiedzialności i w swoich urzędach, bardzo często starają się znosić z tymi członkami rady, których spodziewają się zjednać głosy. Ich żądania są bardzo treściwe: żadnych rozpraw o systemacie rządowym, niezgadzać się na oddział Węgier, a zatém nie przypuszczać niezależnych sejmów prowincjonalnych, niezgadzać się na żadną narodową udzielność, ale uchwalić centralizację władzy i jednolitą monarchję. Ten upor jest i w charakterze i tradycjach Austrji, ale widnokrąg chmurzy się. Jen. Benedek składa sprawozdania o duchu Węgrów, zupełnie zgodne z temi, jakie przychodzą od jen. Socksewicza z kroacji, od ks. Lichtenstejna z Siedmiogrodzia i od jen. Sant-Quentin z Woiwodiny; lecz Austrja niechce ustępować, a kiedy będzie musiała, żeby tylko nie było za poźno.

Zjazd Teplicki obojętnie przyjęty został w Węgrzech, które ani do głowy nie przypuszczają, aby ks. rejent miał wziąść na siebie obowiązek wykonania wyroków austrjackich na Magyarach. Uważają bardzo sprawiedliwie, że jeśliby Austrja i Prusy zawarły przymierze z sobą względem spraw europejskich, musiałby natychmiast nastąpić kontralians. Ks. rejent wie o tém i nie zechce plątać swojego kraju w wojnę.

Doktor Zawesicz, lekarz mieszkający w Wiedniu, wezwany został aby najśpieszniéj przybywał do Belgradu, gdzie książe Miłosz zagrożony jest niebespieczeństwem życia. Stary książe kazał zebrać się wszystkim znamienitszym zwolennikom dynastji i polecił im swego syna i następcę, książęcia Michała, oczekiwanego co chwila z Iwanki.

Minister sprawiedliwości, przez postanowienie z d. 23 lipca, następnie urządził wprowadzenie w sądownictwach i biurach administracyjnych języka, stosownie do rozmaitych narodowości, z których składa się królestwo węgierskie: W całem królestwie, ma się zapewnie rozumieć w miastach gdzie wszyscy prawie mieszkańcy składają się z Węgrów lub Niemców, język niemiecki, lub węgierski, dla 22 hrabstw, czyli komitatów język ***słowacki***, dla ***5-ciu rumuński***, czyli ***wołoski***, dla ***4-ch ruteński***, t. j. taki jakim lud mówi w części Galicji, na Wołyniu, Podolu i t. d.

Dziennik ***Prassa*** donosi, że korweta szrubowa ***Dandolo*** i parostatek wojenny ***książe Eugeniusz***, mają połączyć się z fregatą parową ***Radecki*** i udać się na Wschód.

PRUSSY.

Berlin, *4 sierpnia*. Ks. rejent wyjechał wczoraj wieczorem, umyślnym pociągiem, do Ostendy, gdzie zabawi do 29 bieżącego miesiąca.

W skutek zjazdu teplickiego, wysłano z Berlina do Paryża notę, w któréj rząd pruski odmawia udziału w konferencji, mającéj przyznać wcielenie Sabaudji do Francji, ale wyraża przekonanie, że neutralność szwajcarska dotąd nie będzie zdawała się zabezpieczoną, dopóki Francja nie da więcéj zaspakajających wyjaśnień, co do brzmienia i obszerności zobowiązań, wynikających z tego nowego pomnożenia cesarstwa. Nota kończy się wynurzeniem nadziei, że Francja zechce otoczyć tę neutralność, nawet w obecnych okolicznościach, wszystkiemi rękojmiami pożądanemi dla bezpieczeństwa Szwajcarji i pokoju Europy. Gabinet wiedeński wyprawi depeszę w tymże duchu.

TURCJA.

Konstantynopol, *24 lipca*. Dziennik, wychodzący w téj stolicy *Journal de Constantinople* pisze: „Głęboka boleść J. S. M. po otrzymaniu smutnych doniesień z Libanu i Damaszku i oburzenie, które go przeniknęło, natychmiast natchnęły go najsprężystszem postanowieniem prędkiego i surowego poskromienia tych zbrodni, gwałcących tak ohydnie dobroczynne skłonności, jakie ożywiają sułtana względem wszystkich jego poddanych. J. S. M. wydał bezpośrednie rozkazy, aby wojsko syryjskie, składające się z 20,000 ludzi, było natychmiast pomnożone i dowiadujemy się, że 6-tysięczny oddział posiłków udał się do Damaszku. Na inne oddziały czekano z Wola. Głównodowodzący wojskiem sycylijskiem, Halim-Pasza, przechodzi pod bezpośrednie rozkazy Fuad-Paszy. Wielkie zapasy zboża wyprawiono, z rozkazu rządu ottomańskiego, do Bejrutu, dla dostarczenia żywności ofiarom téj domowéj wojny. Do wojsk wyżéj wymienionych, przybędzie jeszcze 18 bataljonów rezerwowych. Flota ottomańska, znajdująca się przy brzegach syryjskich, jest aż nadto dostateczną do przywrócenia tak niespodzianie zakłóconéj spokojności.“

Rząd turecki z powodu wypadków syryjskich, rozesłał okolnik do paszów rządzących następnemi prowincjami: Kurdystan, Kharput, Mossul, Bagdad, Marath, Adana, Siwas, Angora, Trebizond i Erzerum, tudzież do głównodowodzącego wojskiem w Anatolji. W rzeczonym okolniku, między innemi, powiedziano: „Napróżno byłoby przypominać, że opieka majątku, życia i czci chrześcjan, poddanych Porty, poruczonych przez Boga Najwyższego naszemu panu, jest jednym z chwalebnych i zasadniczych przepisów świętego prawa, i rzeczą jest oczywistą, że kto wbrew tym przepisom działać będzie, nie znajdzie zbawienia ani w tém, ani w przyszłem życiu.“ W dalszym ciągu tego okolnika rząd nadaje władzę paszom, w niedostatku dostatecznéj liczby wojska, wnet nieodnosząc się do nikogo czynić zaciągi i wszelkiemi siłami, nie dopuszczać rzezi chrześcjan.

Listy z Konstantynopola donoszą, że udało się ambasadorom odkryć spisek, którego sprzysiężeni mieli, w nocy z 20 na 21 lipca, rzucić się na fanarjotów, to jest greków, zamieszkałych w części miasta Fanarom zwanéj i w pień ich wyciąć. Policja turecka pochwytała spiskowych, są to *softasy* (uczniowie meczetowi, to jest młodzi teologowie muzułmańscy); wojsko było z nimi w porozumieniu, majtkowie okrętów, znajdujących się w porcie stambulskim, mieli ze swéj strony dopomódz; ludność miejska turecka również by nie próżnowała. Chrześcjanie nie mogliby stawić oporu, bo są bezbronni, Turcy zaś, jak badania przekonały, oddawna opatrzyli się w broń, proch i kule.

Dziennik ateński *Nadzieja* utrzymuje, że w Mekce jest źrzódło całego muzułmańskiego fanatyzmu, że zebrani tam *święci* postanowili wytępić chrześcjan, w całém tureckiem państwie, że szczególniéj wściekłość ich wymierzona jest na większe miasta, które poczytują za ogniska *giaurizmu*, że w nich co najprędzéj należy wygubić i chrześcjan miejscowych i europejczyków. Smyrna może stać się lada dzień ofiarą téj ślepéj nienawiści. Jedyny jest sposób wyprawić do Mekki dostateczną ilość wojska i na miejscu zniszczyć siedlisko tego przeciw-chrześcjańskiego spisku.

Najdowodniejszem świadectwem rzezi w Damaszku jest list Abd-el-Kadera, pisany do pp. Faure, Francuza, właściciela przędzalni, na Libanie: „Damaszek 27 zilhege, roku hegiry 1276 (18 lipca 1860). Pragnąłbym cię oglądać i proszę Allaha o zachowanie twéj osoby. Otrzymałem twój czcigodny list z d. 13 lipca, w którym pytasz mnie co zdarzyło się z chrześcjanami w Damaszku. Uwiadamiamy ciebie, że w poniedziałek 9 lipca, o godz. 2-éj po południu, wojna się zaczęła, spowodowana ukaraniem przez gubernatora miasta, kilku muzułmanów, którzy pokrzywdzili chrześcijan. Ci muzułmanie, wpadłszy we wściekłość, uzbrojeni rzucili się na domy chrześcjan, zabijając, rabując i podpalając. Żołnierze tureccy pośpieszyli im na pomoc, udając, że chcą uśmierzyć rozruch, ale razem z nimi zabijali, kradli i podpalali. Niektórzy z pomiędzy starych muzułmanów usiłowali powściągnąć te zbrodnie, ale dowódzcy tureccy nie chcieli pokoju, przeciwnie podżegali swoich żołnierzy przeciw nieszczęśliwym chrześcjanom, ciż żołnierze otrzymali wsparcie od hord z różnych sekt złożonych. Widząc taki stan rzeczy, pośpieszyłem wziąść pod moją obronę nieszczęśliwych chrześcjan; poprowadziłem z sobą moich algierczyków i udało się nam ocalić życie wielu mężczyznom, niewiastom i dzieciom. W takim stanie rzeczy, trwającym przez poniedziałek i wtorek, w ciągu których zbuntowani nie przestawali zabijać, palić i wytępiać chrześcijan, gdy gubernator ani myślał o ich obronie, posłałem sprowadzić do mnie p. Lanusse, konsula francuzkiego i wielu innych francuzów. We środę, pod pozorem zabicia 2 muzułmanów, co jest fałszem, wojna znowu rozpoczęła się, a jednak Damaszek ma gubernatora, wszystko jedno choćby go niemiał. Z mojéj strony, boleję nad tém nieszczęśliwém zdarzeniem, tak zgubnem dla biednych chrześcijan; nie poznać miejsca gdzie domy ich stały; wszystko poszło w perzynę; liczba zabitych nie jest wiadomo, ale przechodzi 3,000. Nakoniec i tu tylko mogłem zebrać chrześcijan i europejczyków, wszyscy znaleźli bezpieczny przytułek w moim domu, dostarczam im według możności wszystko czego potrzebują i proszę Allaha, aby ich wyrwał z rąk tych szaleńców.

(podpisano) *Abd-el-Kader Ebn Mahhieddin.*

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

RZYM 2 sierpnia. Ojciec ś. wydał encyklikę do biskupów Maronickich, w odpowiedzi na ich list z dnia 26 lipca. Pius IX opłakuje rzeź Maronitów, wyraża zgrozę, którą przejmuje go barbarzyństwo tureckie, uwielbia wyprawę francuzką i zachęca panujących do poskromienia zbrodni niewiernych i do powściągnienia wrogów wiary, obyczajów, sprawiedliwości i porządku społecznego.

MARSYLJA 2 sierpnia. Statek przewozowy przybywający prosto z Bejrut, przyniósł wiadomości z tego miasta z dnia 19 lipca: Fuad-pasza z towarzyszącém mu wojskiem, stanął dnia 16 w Bejrut. Okolnik ogłoszony w Bejrut twierdzi, że największa liczba muzułmanów w Damaszku nie miała uczęstnictwa w rzezi. Mordercy byli w liczbie 2,400. Z 5,000 żołnierzy tureckich regularnych i nieregularnych, znajdujących się w Damaszku, część była nieczynną, druga zaś część nie dozwalała chrześcijanom uciekać z podpalonych domów i owszem wtrącała je napowrót w ogień. Abdel-Kader bronił chrześcijan z orężem w ręku.

LONDYN 4 sierpnia. Lord John Russel oznajmił w Izbie gmin wczorajszego wieczora, że protokół konferencji, podpisany w Paryżu, zastrzega, że na wezwanie Porty 12,000 żołnierzy wypłynie do Syrji, że połowa tych wojsk składać się będzie z francuzów, pobyt ich ma być sześcio-miesięczny. Drugi protokół został podpisany z wymaganiem, aby Porta wypełniła swoje zobowiązania z 1856 i z zapewnieniem, że żadne prawo interwencji nie wyniknie na przyszłość z dzisiejszych postanowień. Pan Bright powstawał przeciw interwencji. Lord Palmerston wyraził, że Turcja uczyniła wielkie postępy, i, jeśliby zostawić ją wolną od wszelkiej interwencji, i gdyby mocarstwa poprzestały tylko na udzieleniu jéj dobrych rad, całość państwa tureckiego utrzymałaby się.

MARSYLJA 2 sierpnia. Listy z Egiptu donoszą, ze vice-król przeznaczył w Aleksandrji dla wychodzców syryjskich ogromny pałac, w którym wygodnie się pomieścili.

Monitor powszechny ogłasza następną notę: Francja, Austrja, Anglja, Prusy, Rossja i Turcja zgodziwszy się na warunki europejskiego spółdziałania w Syrji, ich reprezentanci zebrali się wczoraj w ministerstwie spraw zagranicznych dla podpisania protokołu, stanowiącego, że środki wspólnie uchwalone, mogą być natychmiast wykonanemi. Dziennik urzędowy umieścił także depeszę z Konstantynopala z 2-go sierpnia: że Achmet-pasza, jenerał gubernator prowincji Damaszku i główno-dowodzący wojskiem w Arabistanie, przywieziony został do Stambułu, zdegradowany i odesłany napowrót do Syrji dla stawienia go tam przed sądem. Kurchid-pasza, jenerał gubernator Bejrucki, jest uwięziony.

NEAPOL 5 sierpnia. Ponieważ wszelkie usiłowania zawarcia rozejmu z Garibaldim okazały się bezskutecznemi, rząd postanowił uczynić należyte przygotowania odparcia najazdu. Ulepszenia w wojsku i flocie są bardzo czynnie wprowadzane. Komendant Capecelaco mianowany jest dyrektorem w ministerstwie marynarki. Zmiany osób we wszystkich gałęziach zarządu są już bliskie końca; sekretarjat przyboczny królewski zwinięto. Camarilla została zastąpioną ludźmi wyznaczonymi przez ministrów; król zwiedził odwacht gwardji narodowéj.

Monitor powszechny ogłasza następny dekret: pragnąc dać świadectwo emirowi Abdel-Kaderowi uczuć, jakiemi nas natchnęło jego szlachetne postępowanie w Damaszku, na przedstawienie naszego ministra sekretarza stanu w wydziale spraw zagranicznych, postanowiliśmy i postanawiamy co następuje: Emir Ab-del-Kader wyniesiony jest do dostojności wielkiego krzyża naszego cesarskiego orderu Legji honorowéj.

LONDYN 4 sierpnia, sobota. Zakład Reutera ogłasza depeszę z Wiednia, oznajmującą, że, w rocznicę urodzin cesarskich, 18 sierpnia, nadane zostaną reformy zapowiedziane manifestem Laksenburgskim. Tenże zakład donosi, że prawo wyborcze neapolitańskie pozwala wybierać na deputowanych do parlamentu wszystkich obywateli włoskich.

TURYN, sobota 4 sierpnia. Dziennik Perseveranza ogłasza, że rząd nakazał pobor wojskowy z klas 1838 i 1839 roku.

PARYŻ, niedziela 5 sierpnia. Dziennik la Patrie oznajmuje dziś wieczorem, że 1,500 Garibaldistów wylądowało w Kalabryi, nie znajdując oporu i że sam Garibaldi oczekiwany jest niezwłócznie w Neapolu.

TURYN, niedziela 5 sierpnia. Rozeszła się pogłoska, że pełnomocnicy neapolitańscy, widząc niepodobieństwo zawarcia przymierza, opuszczą Turyn. Nowa pożyczka 150,000,000 została wypuszczono po 80 i 25.

LONDYN, poniedziałek 6 sierpnia. Zakład Reutera ogłasza depeszę z Palermo z d. 4 sierpnia, oznajmującą, że czekano ogłoszenia w dniu jutrzejszym statutu sardyńskiego, oraz dekretu reorganizacji Rady stanu i sądów, tudzież programmatu, obejmującego wynurzenie uczuć miłości dla króla Wiktora-Emmanuela i jedności włoskiéj. Proklamacja miała być, jak mówią podpisaną przez pp. Crispi i Depretis.

PRZEGLĄD MIEJSCOWY.

WILNO.

Uchwała ogólnego zebrania Wileńskiego towarzystwa Dobroczynności na posiedzeniu d. 30 czerwca 1860 roku *).

Jeśli w ogólném społeczeństwie ludzkiém, zbyt często przytrafia się niestety, że prawość, zasługa i cnota, zmuszone nieraz za życia walczyć z zawiścią, prześladowaniem lub potwarzą, od uznania dopiero potomnych oczekują swéj nagrody na ziemi; tedy przyzwoitą jest rzeczą,

*) Nadesłana przy odezwie z d, 25 lipca (N. 235).

aby przynajmniéj jak zacni pojedyńczy ludzie, tak i Towarzystwa szczególne, a zwłaszcza wyższym, świętszym, duchownym celom poświęcone, innéj trzymały się kolei, i uznawszy w swém gronie prawość, zasługę i cnotę, nie czekały aż je grób na wieki pochłonie, aby je wieńcem chwały i wdzięczności swojéj otoczyć. Ten miły i sprawiedliwy obowiązek ma właśnie do spełnienia Wileńskie towarzystwo Dobroczynności. Każdy z nas czuje i uznaje, że bez ubliżenia nikomu, nikt z nas nie może się porównać w zasłudze i gorliwości około dobra tego Wileńskiego towarzystwa Dobroczynności z JW. Prałatem probszczem Katedry Wileńskiéj ks. Józefem Bowkiewiczem, który od roku 1837 będąc stałym członkiem towarzystwa, od roku 1841, sprawuje ciągle bez przerwy urząd dyrektora wydziału ekononicznego i vice-prezesa towarzystwa, zajmując się zarządem ogólnym i poświęcając wyłącznie czas swój, prace i siły troskliwości o wzrost i pomyślność tego zakładu. On to wsparty powszechnym szacunkiem i wpływem swym u spółobywateli, przez zachęcanie do zapisywania się na członków i do przyjęcia na się przez szanowne damy ciężkiéj ofiary kwesty Wielkanocnéj, przyczynił się znakomicie do pomnożenia liczby składek, stały dochod przynoszących. Za jego to radą, rozszerzone zostały znacznie mury domu towarzystwa, przeznaczone na najemne mieszkania dla obcych, w celu zwiększenia dochodu na rzecz ubogich; przyczém on sam z własnéj ofiary, w miejsce corocznych opłat, złożył jednorazowie tysiąc r. sr., o ile zaś te fabryki przy wznoszeniu tak obszernych budowli prowadzone były z oszczędnością, z uwagą na potrzeby i wygody mieszkańców i na prawdziwą korzyść towarzystwa, wszystko to przyznać należy światłemu i umiejętnemu kierownictwu, a bacznemu i troskliwemu dozorowi czcigodnego prałata. Komuż z nas wreszcie nie znane są trudy jego we wszystkich innych gałęziach tego zakładu, a zwłaszcza w zabezpieczeniu lub odzyskiwaniu funduszów towarzystwa, zagrożonych utratą lub będących pod sporem prawnym, który za zwyczaj spadkobiercy właściwych dłużników lub dary czyniących wszczynają? Chcąc wyliczyć wszystkie czynności i sprawy tego rodzaju, w których czuła jego staranność i niezmordowana gorliwość, przyczyniły się najskuteczniéj do tryumfu sprawiedliwości w sądach, a razem i do pomnożenia stałych funduszów towarzystwa, od wejścia dostojnego prałata w poczet jego członków, należałoby zająć liczne karty dziejów tego zakładu. Niemożemy atoli pominąć milczeniem ostatniéj sprawy o summę zapisaną niegdyś towarzystwu przez ś. p. professora Wileńskiego uniwersytetu Życkiego, która to sprawa przez lat wiele uważana za całkiem straconą, skutkiem jedynie niezmordowanéj i niczém niezrażającéj się działalności dostojnego prałata, przyniosła na koniec towarzystwu, i to na mocy polubownego układu 4,500 rub. sr., oprócz schedy ziemnéj wartości kilku tysięcy rubli na własność tego zakładu przypadłéj. Wszystkie te i tyloliczne zasługi, wiadome wszystkim i uznane przez wszystkich członków towarzystwa Dobroczynności, godne są zaiste, abyśmy uczcili je też hołdem publicznym, dopóki Bóg miłosierny dozwala jeszcze się cieszyć nam obecnością męża, który te zasługi położył, a jemu dowodem szczeréj wdzięczności i życzliwości kolegów. W tym więc celu uchwalamy: 1-o Aby portret JW. prałata Bowkiewicza, zrobiony kosztem składkowym członków towarzystwa, umieszczony był w sali posiedzeń, obok zdobiących ją wizerunków tych wszystkich znamienitych ludzi, którzy do założenia lub wzrostu Wileńskiego domu Dobroczynności najwięcéj się przyczynili, 2-o JW. prałat Bowkiewicz ofiarował na rzecz ubogich z własnych swoich funduszów 1,000 r. sr., które jak się wyżéj rzekło, użyte zostały na rozszerzenie murów tego domu; postanawiamy: dodać do tego tysiąca drugie tysiąc rubli z ogólnych funduszów towarzystwa, oddzielić te dwa tysiące rubli na osobny fundusz, przeznaczając go na stałe utrzymanie z procentów, jednego ucznia w miejscowych szkołach publicznych. Fundusz ten ma nosić nazwę funduszu prałata Bowkiewicza, i kandydat będzie wybierany przez niego z pomiędzy sierot wychowujących się w Wileńskim domu Dobroczynności; po najdłuższém zaś da Bóg życiu prałata, wybor ten dokonywać się będzie większością głosów na ogólném zebraniu członków towarzystwa. 3-o Litografowane kopje portretu JW. prałata, Wileńskie towarzystwo Dobroczynności, roześle do wszystkich innych dobroczynnych zakładów w kraju, i takową swoją uchwałę za pośrednictwem dzienników i gazet, poda do wiadomości publicznéj. Takowéj uchwały zgodny egzemplarz wręczony został JW. JX. prałatowi Józefowi Bowkiewiczowi przez wyznaczoną deputację z grona ogólnego zebrania.

PRZEGLĄD LITERACKI.

(Dalszy ciąg ob. N. 59.)

Opowiadania o królu Janie III, przez K. Szajnochę. Opowiadanie pierwsze: Mściciel. Żytomierz 1860. nakład księg. Jana Hussarowskiego 8-vo maj. str. 164 i XXIV.

(Artykuł Antoniego Nowosielskiego).

Dzieło Szajnochy prześlicznie jest ułożone, treściwe, zwięzłe, a wrażliwe i wdzięczne jak obraz odmalowany pęzlem umiejętnym; całość jego otacza osobliwszy urok poezji szlacheckiego żywota polskiego; mówię tu o téj pierwszéj, ogłoszonéj właśnie powieści, *Mściciel*. Nasamprzód z osobliwszą znajomością rzeczy maluje nam autor stan krainy ruskiéj, do któréj należały ziemie trzech domów spokrewnionych z sobą Żołkiewskich, Daniłłowiczów i Sobieskich, zamki Żołkiew, Olesk i Złoczów, przeszłe ostatecznie na własność tego ostatniego ze trzech domów. Ruś i Ukraina, położone na granicy Turcji, Wołoszy i Krymu ustawicznie ulegały pożodze i spustoszeniu idącym za nabiegami niewiernych; kogo płomień, lub miecz oszczędził, tego dokonywał jassyr, ciężka niewola pogańska; młodzież płci obójga szła obrabiać pola Krymu, zaludniać haremy tatarskie, lub tureckie, albo składać pułki janczarskie i straż przyboczną sułtana, albo baszów najodleglejszego wschodu. Drogi, któremi wpadali Tatarzy, znane były pod imieniem szlaków tatarskich; były te prądy tatarskie niekiedy do pięciu mil szerokie, czuwali nad niemi osobni „straże szlakowi“ z najprzedniejszego rycerstwa. „Niedola ta ciężyła głównie krainom ruskim, ale to nieodstręczało im wcale, mówi historyk nasz, mieszkańców. Owszem poetyczny kontrast pomiędzy błogosławioną przyrodą kraju a wiszącą nad nim grozą pogańską, jakby dziwnym jakimś urokiem pociągał ludzi ku Rusi. Szlachta polska ściągała się tu tłumnie i lud od roli; w opisie Polski z wieku XVI znajdujemy, że w stronie téj język polski ledwie nie więcéj był używany od Ruskiego, gdyż dla niezwykłéj żyżności gleby i ciągłych harców z Tatarstwem chętnie się tu osiedlali Polacy. Dzięki więc zuchwałemu plemieniu, które z równą namiętnością kochało owe tłuste role czerwono ruskie jak i możność ustawicznych zapasów rycerskich z nieprzyjacielem wiary, niezabrakło nigdy osadnikow Rusi czerwonéj. Z każdym nowym półwiekiem wzmagało się nad nią niebezpieczeństwo od Turków i Tatarów i z każdym pokoleniem nowem przybywało jéj dworow i wsiów, zamków obronnych i miasteczek, zagród szlacheckich i wiejskich, kościołów i klasztorów. W północnéj stronie szerokiego województwa ruskiego rozciągały się dobra wielkich pańskich domów jak Tarnowskich, Lubomirskich, Sieniawskich, Sobieskich i Potockich, południowa strona podgórska zaludniona była mnóstwem drobnych fortun szlacheckich, licznemi osadami szlachectwa łanowego, rozciągającemi się prawie bez przerwy od Sanu aż do granic wołoskich. O takiéj szlachcie wioskowéj i zagrodowéj w sanockiem lub samborskiem krążą z dawien dawna liczne opowiadania, o „zagęszczeniu i nasiadłości rycerstwa“ między Dniestrem a górami, w stronach Halicza, nadmieniają już pod rokiem 1564 konstytucje sejmowe. Szlachta mniéj można i panowie mieszkańcy na dołach i na górach, wszyscy przyczyniali się zarówno do uprawy i obrony pięknego kraju, zakładali folwarki i pilnowali szlaków tatarskich, osadzali chłopów i zapędzali się rycersko za Tatarstwem do Perekopu, budowali kościoły i zapisywali w nich na kamieniach grobowych swoje z nieprzyjaciołami Chrystusa staczane bitwy i odniesione ku chwale bożéj rany. Jakoż poglądając dopiero na to obywatelsko-rycerskie pożycie szlachty halickiéj, uzupełniamy sobie najpiękniejszym rysem obraz poetyczny Rusi czerwonéj. Kraj błogosławieństwa, kraj niedoli, był to zarazem kraj osobliwszego zespolenia sielskości z rycerskością, cnót ziemiańskich z bohaterskiemi, losów patryarchalizmu błogiego z traicznością najwyższą.“ Oto jak pięknie, jak malowniczo, wystawia nam historyk scenę ową, na któréj żyją Żołkiewscy, Daniłłowiczowie i Sobiescy, osoby drammatu tego, mieszkańce Żołkwi, Oleska i Złoczowa!

Pierwszy rozdział pięknego opowiadania dziejowego K. Szajnochy zajmuje się właśnie historją tych trzech zamków, wzniesionych ku obronie kraju ruskiego od niewiernych, tudzież historją treściwą tych trzech domów możnych województwa. Zamki te leżały w kilkumilowéj odległości od siebie, a ludzie zamieszkujący je zespolili się z sobą, sercem, miłością dla kraju i nareście związkami krwi. Stanisław Żołkiewski hetman i kanclerz państwa, pan na Żołkwi, wydał był córkę swoją za wojewodę ruskiego Daniłłowicza, pana na Olesku, a wojewoda, wydał późniéj córkę, a wnukę hetmańską, za młodego wojewodzica lubelskiego Sobieskiego ze Złoczowa. Widzimy więc tu trzy postacie jakby dziada, syna i wnuka. Życie prywatne starego hetmana i żony jego Reginy ładnie tu jest oddane, równie jak i publiczny jego żywot oraz śmierć na polach cecorskich, kiedy wojował Skinderbaszę. Ale mniéj więcéj postacie te znane już są nam z dziejów; osobliwie, niedawno, pięknie, malowniczo, skreślił nam ten ustęp historji krajowéj Michał Baliński w artykule: Zgon Żołkiewskiego w wyprawie cecorskiéj, pomieszczonym w studjach historycznych tego autora. To co Baliński i Szajnocha opisują w wieku XVII, mianowicie wojny szlachty polskiéj na Wołoszczyźnie, to samo skreślił niedawno z wielkim talentem i życiem Mikołaj Malinowski w artykule: Jakób Heraklides i Olbracht Łaski. Tylko tu w wieku XVI występują walki awanturnicze na własną rękę panów polskich nad Prutem i Dunajem, tam zaś obrona granic polskich od napaści Tureckiéj i Tatarskiéj, z garstką rycerstwa mężnego pod wodzą doświadczonego, starego wodza. Zawsze przecież, tu i tam, tenże sam duch nienawiści dla poganina łupieżcy, nieprzyjaciela krzyża. Dokonywali przeciw niemu wyprawy na własną rękę Wiszniowiecki, Albrycht Łaski, a osobliwie starosta śniatyński, Mikoł. Jazłowiecki myśląc o podbiciu Krymu, gniazda samego tego plemienia jaszczurczego. Ten ostatni byłby, zdaniem współczesnych, dokonał tego zamiaru, przywodzonego do skutku, z pomocą zaciężnych Wołochów i kozaków, gdyby nie odwołanie tych ostatnich przez cesarza Rudolfa na Wołoszczyznę; z odstąpieniem ich Jazłowiecki nędzą i śmiercią musiał przypłacić swój zamiar. Niemało głów w Polsce marzyło o tem, pisał w téj rzeczy Wereszczyński, podawał projekta Starowolski, jak wygnać Tatarów, a osiedlić Krym Polakami, kusił się o dokonanie tego Koniecpolski, zamierzał Władysław IV i wszystko spełzło na niczem, bo nigdy szlachta nie chciała działać z królem całą potęgą swoją, podejrzywając go o absolutum dominium.

I kiedy teraz wybierał się hetman Żołkiewski w pomoc Gracjanowi wojewodzie Wołoskiemu, złe były *omina*; niedługo przed wyjazdem hetmana z Żołkwi okazała się nocą niezwyczajna jasność na niebie; przestraszeni domownicy hetmańscy mniemali widzieć jakieś potykające się wojska ogniste i kilku pobiegło zbudzić hetmana: „Na moją to głowę!“ rzekł hetman wejrzawszy w niebo i przypomniał sobie starą wróżkę ze Swinczy, pod Rzeszowem, która jeszcze w młodych leciech przepowiedziała mu wszystkie pomyślności dalszego życia i chwalebną śmierć za ojczyznę! Wkrótce nastąpiła klęska cecorska, po któréj głowę hetmańską Turcy odesłali do Stambułu, gdzie została wetkniętą nad bramą seraju; syn zaś jego Jan Żołkiewski zostawał w niewoli w Krymie.

(Dokończenie nastąpi).

PRZEGLĄD PISM CZASOWYCH,

Gazeta Warszawska (191—193):

— Z powodu projektu podanego obywatelom Hrubieszowskiego przez p. Lepperta, w którym autor proponuje uprawę modrzewia na wielką skalę, rozbiera szczegółowo sposób hodowania i użytki,— Gazeta użala się na wyniszczenie, prawie całkowite wytępienie najlepszych gatunków drzew w Królestwie, i radzi projektowi p. Lepperta nadać obszerne zastosowanie, okazując namacalne z tego korzyści.

— Korespondencja z Poznania donosi. iż kontrakta S-to Jańskie—niepowiodły się w tym roku. Obywatelstwa znalazło się niewiele, teatru polskiego i artystów nie było wcale, o zawieranych interesach i kontraktach nie było słychać także; a czego tylko na nieszczęście było wiele i nadto może, to spacerujących i czekających służby: biedny proletarjat! Daléj opisuje walne zebranie Towarzystwa przyjaciół nauk, o czém jużeśmy donosili czytelnikom, i podaje treść czterdziesto-arkuszowego piérwszego tomu *Roczników* Towarzystwa. Tyle w téj treści znajdujemy niezmiernie ważnych przedmiotów, iż nie mogąc poprzestać na prostém wypisaniu, wolimy zaczekać przybycia do nas saméj książki. Prócz Roczników, Towarzystwo wydało jeszcze: *Przyczynki do dziejów polskich* Mosbacha, i *O wytępieniu robactwa i myszy pustoszących gospodarstwo leśne i polne*. U Kamińskiego wyszedł *Rys piśmiennictwa* Łukaszewicza, pomnożony przenoszącemi objętość pierwotnego dzieła dodatkami ks. Kilińskiego, i drukuje się szósty i ostatni tom *Teki Podoskiego*.

— List p. T. Padalicy z Ukrainy poświęcony jest opisowi żeglugi parowéj na Dnieprze, którą zawiązano w r. przeszłym. Stowarzyszenie, po wielu niefortunnych przejściach, w roku bież. uorganizowało się nieco porządniéj i ma dwa statki parowe chodzące między Kremenczugiem i Kijowem. T. Padalica podróżował na jednym z tych statków, i malowniczo opisuje brzegi Dniepru. Znajdujemy tu fakt, dowodzący prawdziwego barbarzyństwa szczęśliwych pierwotnych czasów:—ustawa stowarzyszenia żeglugi parowéj włożyła na podróżnych trzeciéj klassy obowiązek noszenia drew z portów na statek! czemuż jeszcze nie noszenia na plecach po ulicach i zaułkach dyrektorów stowarzyszenia?

— Korespondencja z Londynu opisuje wystawę rozmaitych narzędzi rolniczych.

— W piérwszéj połowie lipca ks. arcybiskup gnieźnieński i poznański odbył uroczystą konsekrację kościoła w Borku, wzniesionego ze składek parafjan i miejscowego patrona.

— W Gdańsku wyszedł *polski* elementarz dla tamecznych staropruskich Mazurow, mówiących tylko dawnym rodzinnym językiem.

— W Ostrowiu Poznański i A. Mosbach, autor »Wiadomości do dziejów polskich z archiwum prowincji szląskiéj«, wydaje *Przyczynki do dziejów polskich z archiwum miasta Wrocławia*.

— Wyszedł I i II zeszyt serji trzeciéj »Wzorów sztuki średniowiecznéj«; obejmujący: *czarę i nalewkę* przez króla duńskiego darowane S. Czarnieckiemu; *roztruchan* w kształcie pawia; *miecz* regimentarski; *siodło* i *rząd* hetm. Jabłonowskiego.

— Ks. M. Buliński, kanonik katedry sandomierskiéj, prof. ak. duch. rz. kat. warsz. wydać zamierza oryginalną *historję powszechną kościoła*; tom piérwszy wkrótce wyjdzie na widok publiczny.

KORESPONDENCJA
KURYERA WILEŃSKIEGO.

Wiedeń, *d. 27 lipca 1860.*

(Dokończenie ob. N. 59.)

W Węgrzech ruch jest ciągły, możnaby go nazwać ogólnie postępowym, prawdę jednak trzeba przyznać, że jakkolwiek może stać się dla Austrji niebezpiecznym, jest jednak zupełnie innym w zasadzie jak ruch Włoski. Tu nikt nie myśli o *zupełném* oderwaniu się od Austrji. Niczego więcéj nie chcą jak *autonomji* kraju, złączenia wszystkich części kraju w jedną całość pod koroną ś. Szczepana, a do dynastji panującéj chcieliby zachować stosunek »*unji osobistéj*« tylko niepodobna powiedzieć z pewnością, czyli dążność zespolenia jest ogólną? Czy objęła wszystkie klassy?—Jest nawet podobném do prawdy, że jak w całym świecie, tak i tam intelligencja kraju, stoi na czele życia narodowego i że przeważna liczba ludności włościańskiéj często nie wie, o co chodzi—jednak mocnoby się w rachubie omylił, ktoby spekulował tam, jak w sąsiedniéj prowincji na antagonizm kast. Jest to zadanie psychologiczne, warte zgłębienia przyczyn. W całych Węgrzech nie tylko chłopi, ale i żydzi czują się być Węgrami obywatelami kraju, niema żyda, któryby nie mówił językiem krajowym. O granicę, niejako o miedzę jest ta część Polski, która się dostała pod panowanie Austrji. Jak że tam inaczéj. Licząc od 1772 do 1846, w przeciągu lat 74 najliczniéjszą część mieszkańców tak zobczyć potrafiono, iż na próżnoby tam szukał najmniejszéj iskierki miłości kraju, jéj miesce zajął gruby zmysł »Żądzy obcéj własności«— Żydzi tamtejsi zabobonnemu, przestarzałemu mistycyzmowi się oddając, ani o jego potrzeby ani o mowę krajową się nie troszczyli i nie troszczą, wśród grodu rodzinnego są obcymi, wyzyskiwanie kraju i mieszkańców jest celem ich usiłowań, alfą, i omegą ich mądrości. Różnicę tę, jak powiadam, tak rażącą w krajach sąsiadujących z sobą, przypisywali niektórzy geologicznym przyczynom:—że gdzie klimat łagodniejszy, gdzie wino się rodzi, byt lepszy w ogólności,—człowiek weselszy, mniéj zazdrośny, mniéj chciwy cudzego i nie może być nieprzyjacielem ni kraju, ni krajowców, mimo przegród socjalnych. Inni, ze stanowiska politycznego, zapatrując się na rzeczy, są tego zdania, że życie publiczne, które przez kilka wieków mimo wojen, i zamieszek domowych, rozlewało światło po całém kraju, przyczyniło się nie pomału *do rozbudzenia* ducha obywatelstwa, iż wynikły stąd stosunek większéj *wolności osobistéj*— widzimisiem obcém nie skrępowany wpływał, mimowolnie i na klassy te, które w życiu publiczném czynnego nie brały udziału, i że wyrobiła się nieznacznie moralna kontrola opinji publicznéj, która wkładała na człowieka, politycznie i towarzysko uprzywilejowanego, obowiązek uważania ziomka każdego jako człowieka i obchodzenia się z nim po ludzku.--Jakąkolwiek zresztą przyjmiemy przyczynę tego dualizmu, w skutkach fakt stoi niezaprzeczony, że chłopi i żydzi w Węgrzech stali i stoją, zawsze po stronie, jak to urzędownie mówią, partji narodowéj a właściwie— narodu. W którąkolwiek spójrzeć stronę, wszędzie się pojawia duch jedności i braterstwa. Każdy bierze chętnie część winy dawnych grzechów na siebie i stara się poprawić.—Wszyscy co myślą (a jest takich niemało) starają się wszelkiemi siłami różnorodność opinji pogodzić i zrównać. Unika się wszystkiego, coby do niezgody mogło poprowadzić i tak: w dziennikach węgierskich nieznajdzie polemiki osobistéj i na lekarstwo;—ścierają się opinje przyzwoicie, scientyficznie, trzymając się przedmiotu, osoby zostawiając na stronie. Wielki takt polityczny posiada ten naród, ma też i ludzi niezmordowanych na czele, którzy swoją pozycję, majątek, czas, wiadomości i doświadczenie na usługi kraju poświęcają.

Głównie idzie wszystkim o przywrócenie stanu dawnego, który od roku 1848 gwałtownie został zmienionym:

Posiadłości należące do korony ś. Szczepana podzielono w roku 1848 tym sposobem:

a) Naprzód część Węgier na 5 namiestnictw rozgatunkowano, niby podług przeważnéj narodowości.

b) Potém w Temeswarze uformowali stolicę nowego kraju: zwanego: Wojewodina i Banat Temesza (Temescher Banat).

c) Siedmiogród oddano pod administrację gubernatora wojennego i cywilnego, którym był jenerał austryjacki raz: Lichtenstein, potem Schwarzenberg.

d) Kroację i Slawonię z dodatkiem nadbrzeża morskiego; t. j. distryktu Fiumy, oddano pod zarząd Bana, rodem Kroata w swoim czasie sławnego Jełłaczyca. Który dla Austrji wielkie zasługi położył, a na końcu—zwarjował i umarł.

Teraz po wojnie włoskiéj, gdy się wzięto do koncessji, i reform, zwinięto 5 namiestnictw ad *a*—i złączono je w jedno, postawiwszy na jéj czele jenerała Benedeka co do *b*, *c* i *d* rzeczy zostały tylko ad *b*: postanowiono na czele Wojewodiny jenerała s-t Quentin miasto jen. Soksevits rodem z Kroacji, a tego zrobiono banem Kroacji.—Tym tedy nowym przełożonym nakazano, by element słowiański (któremu nawiasowo mówiąc w 1848 złote góry obiecywano a mało co dano) protegowali. Zdaje się jednak, że już Serbowie i Kroaci nie idą na lep, jak dawniéj.— Jeden fakt rzuca nieco światła na sytuację. Jenerał St- Quentin objeżdżał kraj, wszędzie się zatrzymywał, rozmawiał z mieszkańcami, zachęcał do przedstawiania mu potrzeb i dolegliwości kraju etc. W Teresiopolu, miasteczku zamieszkałém przez Słowian była brama tryumfalna z napisem, nie serbskim ale węgierskim. »Isten kozott« (Witamy cię). Deputacja z 24 osób złożona, z właścicieli ziemskich i mieszczan wręczyła mu petycję, któréj szczegóły muszą być już z pism publicznych wiadome.—Tymczasem tu do Wiednia do narad powołano biskupów Strossmayer, Rajasich, Szaguna, ostatni Wołoski, a tamci Słowiańscy pasterze, którzy w swoim czasie swym wpływem trzodę im powierzoną obrabiali dość skutecznie w duchu anti-Węgierskim.— W Gran, rezydencji prymasa całych Węgier, kardynała Scitowskiego, odbyła się 22 t. m. uroczystość poświęcenia dużego dzwona, kosztem Prymasa wylanego.—Sędziwy arcy-pasterz celebrował summę. Po przeczytaniu przez kanonika Szabo, dokumentu, na ten akt kościelny się ściągającego, przemówił prymas do ludu licznie zgromadzonego między innemi te słowa: »Tak jak dzwony téj kapituły w harmonji przyjemnéj, choć każden odmiennym o uszy odbijają się głosem: tak niech każden z was wiernych, choć odmiennym językiem, ale w zgodzie braterskiéj wznosi modły do nieba, o łaskę, dla téj wspólnéj ojczyzny.« Wspomiał o bitwach i klęskach razem przebytych przez naród Węgierski i ten Sion Węgier. Zakończył modlitwą prosząc Boga, by dał: żeby głosy tych 5 dzwonów téj katedry całych Węgier do końca świata, świadczyły o zebraniu religijném ducha wiernych, o godności i zgodzie ludów, o wielkości Ojczyzny, i o sławie naszego ukoronowanego króla *).

W Peszcie chciano wyprawić serenadę z pochodniami, sławnemu protestanskiemu mówcy Szekats, z powodu jego wyboru na superinteudenta ewangelickiego. Brali udział i professorowie, doktorowie teologji, największa część wszelako studentów. Rząd zakazał, ztąd nieporządki, aresztowania, nawet kilku było rannych, trwało to przez 3 wieczory. Jenerał Benedek wróciwszy z ekskursji po kraju, kazał pościągać patrole i spokój wrócił sam przez się. W ilu to okolicznościach władzom w różnych krajach, możnaby przypomnieć Talleyranda »Surtout pas trop de zéle.«

*) Węgry liczą swych królów w porządku tym, w jakim następowali po sobie od czasów, jak byli osobnem królestwem; przyłączenie do dynastji Austryjac. monarchji uważają za prowizoryczne.—Ces. Ferdynand jako ces. Aust. nazywał się Ferd. I a jako król Węgierski Ferdynand V król Węgier.— Koronow: d, 28 lut: 1830 za życia ojca Franciszka. Teraźniejszy casarz nie jest koronowany, jako król Węgierski.— Po spełnieniu téj uroczystości dopiero—Węgrzy uważają Austr. cesarza za głowę narodu—bo dopiero wtedy jest ich królem.

W krótkim czasie Wiedeń będzie miał skróconą drogę i zbliżoną kommunikację z Paryżem. Kolej zachodnia czyli Elżbiety, na cześć cesarzowéj tak zwana, ma być otwartą za parę tygodni najdaléj, będzie iść z tąd na Linz, Salzburg, Monachium, Stuttgart przez Kehl nad Renem, Strassburg etc. Pociągi wielkiéj szybkości (de grande vitesse) mają podróżnych w 34 godzin zaprowadzić stąd do Paryża, i vice versa. W sóbotę zeszłą jednym wagonem bez przerwy na próbę zajechali do Kehl, szło im o wyprobowanie szerokości kół i szyn, w sposób praktyczny, gdyż dyrekcje różnych towarzystw ugodziły się by nie odmieniać wagonów, tylko by tutejsze do Paryża, a tamtejsze do Wiednia szły jednym ciągiem; otwarcie uroczyste ma nastąpić w przytomności cesarza Austryi i króla Bawarskiego, który ostatni ma dzień naznaczyć, obecnie kuruje się w Graefenburgu.

Czechy są ze wszystkich Słowian, najruchliwsi, i bardzo wytrwali; sami się chętnie nazywają: Słowiańscy Anglicy. To usposobienie doprowadziło u nich industrję do wysokiego stopnia doskonałości. Najlepsze wyroby bławatne, żelazne, szklanne, młyny machiny kopalnie, dostarchają Czechy, gospodarstwo u nich stoi dość wysoko. Co do fabrykacji nawet spirytusu, od kilku lat na tutejszym targu pierwsze zajmują miejsce. Jako konsekwencja nieodstraszania się przeciwnościami, jest także ich indywidualne usposobienie, w każdéj prowincji, różnemi sposobami szukania chleba powszedniego. Po r. 1848 najwięcéj urzędników do Węgier rząd narekrutował z Czechów, w Galicji jest ich także dosyć, nawet jako urzędników municypalnnych w innych prowincjach, znaleść ich można. W ich kraju, mało któren obcy potrafi się ostać. Co do nauczycieli np. gimnazjalnych, jest w Czechach 250 professorów, z tych 1 z Prus nad-reńskich, z Morawji sąsiedniéj 14 a 235 Czechów, ale znowu jako nauczycieli po innych prowincjach jest ich 150, z tych 45 w Węgrzech. Przybyli tu synowie księcia Orleańskiego a wnukowie byłego króla Francuzów, Ludwika-Filipa, hr. Paryża i książe Chartres, ciotka ich księżna Klementyna wraz z mężem Augustem Sasko—Koburgskim przyjmowali ich w Dünkrut, stacji kolei i zabrali z sobą na wieś, do Ebenthal koło Wiednia; mają kilka dni zabawić, i odjechać do Włoch. Ze strony dworu nikt nie był na ich przyjęcie. Ruch zbożowy trochę zwolniał, chociaż ceny się dość dobrze trzymają, zależeć będzie od urodzajów w Francji, Szwajcarji i Niemczech Nad-Reńskich, bo w tych stronach złych obawiano się zbiorów. W Węgrzech, Morawji i Galicji, o ile już teraz można wnosić, urodzaj jest lepszy jak mierny.

Paryż, *1 Sierpnia.*

Wypadki walki Włoskiéj zajmują tu wyłącznie ogromną większość umysłów. Gorące życzenia ludu idą w trop za Garibaldim. Dzięki jemu, dzięki opisom homerycznych bojów, które u stóp Etny stacza, Paryż czuje, i daje znaki życia moralnego, podobne tym, jakie niegdyś wywoływała literatura nastrojona na ton wysoki, od którego kamerton zagubili dzisiejsi pisarze francuzcy.

To też ani poezja, ani teatr, ani powieść nie poruszają teraz opinii publicznéj w Paryżu; czyn tylko, czyn bohaterski, który jak płomień ofiarny jaśnieje na szarem tle życia powszedniego, dość ma siły, żeby oderwać społeczność fracuzką od zabiegów materjalnych i otrząsnąć z intellektualnéj martwości w jakiéj jest pogrążoną.

Jedynie zajmującą, porywającą ogół lekturą, były w ostatnich czasach, wydawane przez Dumasa *Pamiętniki Garibaldiego,* nagle przerwane wyjazdem sławnego romansisty do obozu tego wodza.—Na miejscu nie pojawia się nic coby, nie już porwać, ale prawdziwie zająć mogło czytelnika.

Gdzie się podziały owe potężne głosy literackie, które aż do dna sercami wstrząsały? Czemu zamilkły? Czy teraźniejszość nie może natchnąć poetów, czy zwątpili?—Nie—jeżeli kiedy to teraz wątpić niemożna; ale w téj chwili akcja przeszła od mówców do ludzi czynu. Dla oderwanych od czynnego życia teoretyków, utopionych w abstrakcji, marzycieli, dla których urzeczywistnienie myśli niema żadnego znaczenia—chwila obecna jest chwilą duchowych płodów; panowie Remusaty i Guizoty od czasu jak nie mogą rozprawiać w Izbie, twierdzą że ziemia już nie obraca się około słońca, a świat ten jedną spleśniałą sadzawką; ale, dzięki Bogu, nie z takich jak oni ludzi złożona społeczność twierdzi, że obecna chwila bez mów, bez systematów wzniosłych, bez pięknych słówek i dźwięcznych rymow, jest przecież najwznioślejszą chwilą w dziejach ludzkości.

Kiedy jednak nie o czynach co grzmią w Sycylji, ale o drobiazgach paryzkiego życia wasz korrespondent mówić musi—zamykam się w Paryżu i o Paryżu tylko pisać będę—a jeśli was znudzę, jeżeli, jak sam Paryż, ciekawiście nie tego co w nim, ale tego co pomiędzy dwoma wulkanami się dzieje—to już nie moja wina.

Zaczynam od literątury. Wielkiego strachu napędził tutejszym powieściopisarzom, świeży okólnik ministra oświecenia polecający prefektom ażeby czuwali nad moralnością fejetonów, które są „stekiem brudów i nieprawości."

Polecenie to sprawi ten tylko skutek, że owe powieści, których nikt przed tém nie czytał teraz pilnie będą czytane, bo nabrały powabu zakazanego owocu. Dowodem, że kiedy prokurator niedawno w jednym z głośnych procesów, o którym wspominałem wam w swoim czasie, wczesne skażenie obżałowanéj przypisał temu, że czytała *Spowiedź Marion de Lorme,* ta książka leżąca gdzieś w kącie bez pokupu, naraz, skoro prokurator jéj niemoralność ogłosił, wykupioną została co do jednego exemplarza.

Zwykle tak bywa w Paryżu i z romansami i z krotochwilami. Skoro w Palais-Royal przedstawią jaką dwuznaczną sztukę, z początku nikt się widzieć ją nie śpieszy: dwuznaczniki przechodzą bez echa—ten i ów się rozśmieje, ale wyszedłszy z teatru już ani wspomni o tém co słyszał: sztuka przechodzi niepostrzeżona. Dopiero jak na jéj niemoralność krzykną moraliści, jak zaczną się sromać i po szczególe każdą zdrożność podnosić, jak w salonie ludzie *poważni* poczną komentować skandaliczną osnowę owéj komedji—teatr przepełnia się słuchaczami—a loż zakratowonych przez jaki tydzień, za żadne pieniądze dostać nie można, tak jak je rozkupują piękne damy z wielkiego świata.

Pokazuje się tedy, że najgorzéj zwracać uwagę na brud i dyssekować rzeczy nieczyste. Umysł prawdziwie niewinny, rozwięzłą książką się nie zgorszy dla téj prostéj przyczyny, że jéj niezrozumie; dusz wzniosłych takie przedmioty nie zajmą; nieczysta zaś, niska wyobraźnia, dopiero zapala się do obrazu niemoralnego, jak jéj ktoś doń moralny komentarz napisze. Urzędowa puryfikacja odda właśnie tę usługę episierom, a nie poprawi nikogo. Tak przynajmniéj z doświadczenia wnosić się godzi.

Ażebyście nie uwierzyli ślepo ministrowi i nie sądzili, że wszystkie nowe romanse francuzkie są „stekiem brudów i nieprawości" polecam wam ostatnią powieść pana Stahl, pod tytułem „Podróż Studenta."

Wnosząc z tytułu, sądzić by można, że to jakaś powiastka lekka, pełna wybryków i awantur; tym czasem wcale tak nie jest: autor pisał dla kobiet, pisał więc z należnem ich płci uszanowaniem i czystością.—Ażeby uniknąć pokus, student Piotr w pierwszym zaraz rozdziale składa przysięgę wierności u stóp panny Fleuretty, żegna paryzkie życie i siada na dyliżans, który go ma wozić po świecie. Piotr liczy lat dwadzieście—nie jest ni zły ni dobry, trochę sceptyk, swobodny jak majętny sierota—leniwy jak człowiek używający zbyt wcześnie fortuny, na którą nie zapracował; ale serce jego jeszcze nie skażone, a dusza do przyjęcia wszystkich wrażeń gotowa.

Na takiéj kanwie, pisarz maszynista byłby osnuł jakąbądź bajkę, mając tylko na względzie zaciekawienie czytelnika. Stahl postępuje inaczéj. Nie chodzi mu bynajmniéj o niespodzianki, ani dramatyczne sytuacje: opowiada wypadki bardzo zwyczajne, przeplatając je uwagami i zdaniami, które nie tylko mogą zabawić, ale zarazem nauczyć czegoś czytelnika. Wypadki są dlań tylko okazją do zupełnie niespodziewanych wywodów. I tak naprzykład, dyliżans wywraca się w rów... Piotr bieży na pomoc drugim i wydobywa siedzących w środku podróżnych, pomiędzy którymi znajduje się negrzyca. Ta jedna córa erebu nasuwa autorowi na myśl całe czarne plemie murzynów: ztąd wywija się rozprawa religji, nauki, filozofji i polityki, gatunek Ojca Toma, tylko treściwiéj i ozdobniéj napisanego. *A propos* kraj-obrazu, kwiatka, drogi, kamienia czy dziury w moście, Stahl porusza najważniejsze kwestje ludzkości i rozprawia o nich długo, nie powiedziawszy ani jednéj oklepanki—co nie jest rzeczą łatwą.

Ostatecznie, *Podróż Studenta* nie jest podróżą, ale raczéj kursem moralności którą, daj Boże żeby wszyscy wykładali w sposób tak prosty, wesoły, dowcipny a głęboki. W końcu podróży, Piotr z własnego doświadczenia wyciągnąwszy nauki, staje się innym człowiekiem niż ten jakim z Paryża wyjechał: pojmuje miłość prawdziwą—spostrzega obowiązki, jakie ciężą na każdym bogatym i obiecuje sobie solennie, rozrządzać majątkiem jak Bóg przykazał, to jest dzielić się z ubogimi.

Dziwna rzecz, czemu majętni tak rzadko do téj prawdy dochodzą, nawet u nas, gdzie sam język jest drogoskazem: *Ubogi,* znaczy tego co wszystko ma *u Boga—Bog-a-ty,* zwie się ten szczęśliwy, co może Bogu w wielkiém dziele *obdarzania* dopomagać. *(Dokończenie nastąpi).*

z Nowogródka.

(*Dalszy ciąg ob. N. 59*).

Niemamy bynajmniéj na widoku bezwarunkowego rozpowszechnienia artyzmu; ale pragnąc przygotować drogę wielu w przyszłości artystom, którym lekcje początkowe nierzadko ukazują ich cel, a wychowanie gymnazjalne ułatwia ku niemu pomocnicze środki, (a których powiedzmy prawdę tak często braknie artystom); pragnąc dostarczyć specjalnym szkołom usposobionych uczniów, rękodziełom i przemysłowi zdolnych pracowników; pragnąc oszczędzić kosztów krajowi, który dotąd u obcych szukać musi zdolnych ludzi, i tracić summy ogromne na ich opłacenie; pragnąc wyższéj i bogatszéj klassie społeczeństwa, w jéj wycieczkach zagranicznych, i w domowém zaciszu, ułatwić pojęcie wysokich utworów wielkich mistrzów, którymi nierzadko się dotąd zachwyca na wiarę starego autorytetu guid'ów, ułatwić przyniesienie do kraju wrażeń rzeczy wielkich i notat, zawierających cóś pożyteczniejszego niż relacje o wypadkach ekscentrycznych; pragniemy przedewszystkiem, wprowadzeniem powszechném rysunku, upowszechnienia znajomości i zamiłowania piękna, jako jednego z istotnych warunków ukształcenia narodu.

Zwróćmy jeszcze uwagę na płeć piękną i przypomnijmy co ona robi i jak się bawi, a raczéj jak się nudzi, czyli dzisiejsze wnętrze domowe, sfery szczególniéj wyższéj, gdzie ona jest kapłanką, odpowiada rozwojowi dziejowemu tradycji, i zapytajmy, czyli rzeczywiste poczucie piękna rozbudzone na prawdę, i miła praca na tém polu, nieprzyszłyby znudzonemu leniwemu życiu szczególniéj bogatych pań, na pomoc,—pań które szukać dziś muszą napróżno celu życia za granicą zgubiwszy go w kraju; które się nudzą, męczą w domu, niewiedzą co z życiem swojém począć, i niewierzą, że po za obrębem chaotycznego ich życia i świata konwenansów i przesądów, można znaleść inne szczęśliwsze, spokojne życie, jak się to stało w Anglji. Smutno to, że i w tak ważnych rzeczach, szukać musimy wzorów u obcych, i nieśmiemy już wywoływać szanownych, świętych, i surowych postaci prababek! W Anglji rodzinne życie do ideału doprowadzone. Największe panie czuwają nad wychowaniem swych dzieci, wzorem są pracy, uprawiają talenta. Bo też wszystkie warunki ich ukształcenia składają się na to, aby im drogę życia uczynić pewną, spokojną i bespieczną, żeby w nich jako w matkach obywateli, kraj znalazł pomoc. W ukształceniu tém nic niema na effekt, na pozor. Zarówno jak czytania i pisania uczy się rysunku, lecz nie żeby błyszczeć, ale by w życiu domowém znaleść o jeden więcéj środek do jego umilenia. Żaden też kraj nie wydał tyle artystek w malarstwie. Obrawszy sobie rodzaj właściwy swéj płci akwarellę, celują dziś w niéj przed wszystkimi. Niema muzeów, galleryj, gdzie byś nie spotkał Angielek, a śród nich wielkich pań pracujących przed obrazami mistrzów. Raz wprowadzone w zaklęte koło miłéj pracy, pozostały jéj wierne. O, bo ta praca rozszerza i podnosi horyzont widzenia, prowadzi na wysokość, zkąd giną niedojrzane wszelkie olbrzymie marnoście świata, podnosi serce, robi miłą ustroń domową i daje życiu najdroższe dobro, spokój. To też godność, prostota i spokój są cechy, po których poznać można kobiety angielskie.

(*Dokończenie nastąpi*).

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Dowiadujemy się z Kowna, iż po kolei żelaznéj od lewego brzegu Niemna do granicy pruskiéj w bardzo prędkim czasie poczną chodzić parowozy.

— Znana z dobrych uczynków w świetnych czasach swojego życia Juljanna z Duninów-Borkowskich Falkenbergowa żona jenerała zmarłego na Syberji, skąd wspomnienie wdzięczne o nim aż do nas zaleciało,— po śmierci męża walcząc szlachetnie z największym niedostatkiem, zgasła d. 26 czerwca b. r. w Weikach, gdzie p. Kowzan, pomny dawniéj wyświadczonego dobrodziejstwa, dał był jéj swój skromny przytułek. Osierocona, sama jedna zostawiona jéj córka Olimpja, która do ostatniéj chwili dzieliła z matką smutne losy, obecnie zostaje bez żadnego sposobu do życia. Posiadając należyte wychowanie, chciałaby przyjąć gdzie miejsce nauczycielki domowéj; lecz niemając żadnych stosunków, niemoże w tém sobie poradzić: dawnych świetnych czasów i stosunków pamięć nie sięga, a później w niedoli już ich nie było: „Tous les palais ont leurs nids d'hirondelles", które przed zimą odlatują. Szczęśliwi bylibyśmy, gdyby to nasze odezwanie się mogło jéj nastręczyć pożądany obowiązek. Panna Falkenberg mieszka w pomissjonarskim klasztorze.

— Dnia 8 bież. lipca, zamiast przed ołtarz z oblubieńcem, jak zamierzano, przeprowadzoną została na miejsce wiecznego spoczynku, zgasła w kwiecie wieku w Mińsku ś. p. Bazyla Zdanowiczówna. Obok pięknych przymiotów duszy i gorliwego poświęcenia się swym obowiązkom wzorowéj nauczycielki, zmarła była pierwszą pięknością w Mińsku. Żal powszechny, jaki po sobie zostawiła, starczy za największe pochwały jéj pamięci należne.

— St. Petersburskie Wiadomości umieściły list hr. de Broel Platera z Wiśniowca; treść jego następująca: Starzec chodzący po żebraninie, wróciwszy po kilkoletniéj niebytności do swéj rodzinnéj wioski, należącéj do klucza wiśniowieckiego, opłacił należące odeń podatki w ilości rub. sr, 50, dał rodzinie drugie rub. 50 na swój pogrzeb gdy dokona żywota, i otrzymawszy pasport udał się do powiatowego miasta Krzemieńca. Skoro tameczna policja dowiedziała się z wydanego starcowi świadectwa, iż ten opłacił podatki i złożył sumkę na pogrzeb, zaraz kazała go ująć i przez swojego sekretarza wyraziła domaganie się wyliczenia na rzecz jéj około 100 rub. Gdy starzec począł wymawiać się ubóstwem, wsadzono go do więzienia policyjnego, gdzie był targany, bity, straszony pieczeniem podeszew od rozpalonego żelaza, wreszcie odarty do ostatniego grosza; policja za ową gorliwość otrzymała 60 rub. z kopiejkami. Starzec uwolniony, lecz zagrożony że jeśli doniesie o tém administracji wiśniowieckiéj, nieuniknie nowego prześladowania, skrył się gdzieś bez wieści. Lecz rzecz cała się wykryła, i hr. Plater w sposób chwalebny nadał jéj rozgłos.

ODPOWIEDZI REDAKCJI KURJERA WILEŃSKIEGO.

— P. B. Dziękujemy raz jeszcze za uznanie dobrych chęci i woli; lecz artykułu pańskiego drukować nie możemy. Pobożnéj pani J., co pod osłoną westchnień, z oczyma zwróconemi ku niebu, roznosi potwarze na zasłużonego pisarza i człowieka doznanéj prawości, wygaduje niebyłe zajścia między panami Kr. i Kul. o programat artykułów niezbożnéj treści, — przypomnielibyśmy z panem słowa Chrystusa: „Nie każdy, kto mówi: Panie, Panie! wnijdzie do królestwa niebieskiego"; radzilibyśmy pracę pożyteczną, która jest najlepszém, przez akademje uznaném lekarstwem na świerzbiączkę języka. Doktorowi S., który jak widać, rozumie tylko to, co przy nim pisano, kiedy mając przed sobą wyraźne dość szczegółowe ale w oddaleniu drukowane corpus delicti, nieumie z niego zdać sobie sprawy, i dla kawałka pieczeni, służy za węgrzyna roznoszącego zatrute oszczerstwem olejki i proszki,— radzilibyśmy także książkę i pracę; piérwsza nauczyłaby myśleć i sądzić zdrowo, druga dałaby chleb i pieczeń, a bez sosu obelżywości. Lecz gdzież nam występować z takiemi radami?

— P. A. J. w Polesiu. Całą ustawę o rozgraniczeniu, z małemi tylko wyjątkami, do rzeczy nieodnoszącemi się—uprzedzając żądanie ogółu, daliśmy już w Kurjerze. **Życzący mogą nabywać NN. Kurjera 56, 57, 58, 59 i 60, w których ustawa ta zawiera się, płacąc 75 k. za wszystkie te numera.**

OD REDAKCJI.

Jeden z łaskawych naszych współpracowników, *J. K. Gieysztor,* znany w kraju z zacności uczuć i prawości obywatelskiéj, przedsięwziął skreślenie życiorysów zasłużonych w tym kraju mężów jak piórem, tak i obywatelstwem. Nie wątpimy, że myśl tak szlachetna, tak zgodna z jedną z nagłówniejszych zasad pisma naszego: służenia krajowi i odzwierciadlania wszystkiego co było i jest w niem godnego uczczenia i uwielbienia, znajdzie współczucie u naszych czytelników. Mamy już nadesłany wstępny artykuł i życiorys *Ignacego Zawiszy* (ur. 1774—1833), które ogłosimy w oddzielnéj broszurze i rozeszlemy przy Kurjerze.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

2. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія онаго 24 іюня 1860 года состоявшагося, на удовлетвореніе признанной подлежащею безспорному взысканію претензіи Берки Столпера къ еврею же Смуйлѣ Сморгонскому по заемному письму въ 115 руб. простираемой, подверженъ въ публичную продажу деревянный одноэтажный домъ упомянутаго Сморгонскаго въ г. Свенцянахъ на городской землѣ состоящій, оцѣненный 42 рубля и для произведенія таковой продажи назначенъ въ присутствіи Свенцянскаго уѣзднаго суда срокъ торгамъ 11 числа августа мца сего 1860 года съ 11 часовъ утра, съ узаконенною послѣ оныхъ чрезъ три дни переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги относящіяся къ таковой продажѣ могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Іюля 11 дня 1860 года. (444)

2. Отъ Виленскаго Приказа Общестсеннаго призрѣнія объявляется, что въ присутствіи онаго, 8 числа августа сего 1860 года будетъ производиться торгъ, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою, на отдачу съ 29 сентября сегожъ года въ трехъ-лѣтнее. арендное содержаніе дома принадлежащаго приказу въ г. Вильнѣ подъ N. 207 около Ратушной площади состоящаго, находившагося прежде въ чиншевомъ владѣніи евреевъ Клячковъ. По сему желающіе взять этотъ домъ въ аренду, благоволятъ явиться къ означеннымъ торгамъ. Инвентарное же описаніе отдаваемаго въ аренду дома и кондиціи на сей предметъ, будутъ предъявлены въ приказѣ. Іюля 15 дня 1860 года.

2. Дирекція Виленскаго Раввинскаго училища симъ объявляетъ что 3-го сего августа мѣсяца будутъ производится въ семъ училищѣ торги на разныя поставки по содержанію въ 1861 г. сего училища а равно и дровъ на отопленіе дома нанимаего подъ помѣщеніе онаго. Г. Вильно 11 іюля 1860 г. (437)

1. Отъ Вилейскаго земскаго исправника объявляется о намѣреніи помѣщиковъ Вилейскаго уѣзда Бронислава Игнатьева сына Богдановича и Генриха Богдановича отправиться за границу для агрономическихъ наблюденій и покупки нѣкоторыхъ машинъ. (474)

1. Виленскій 2-й гильдіи купецъ Густавъ *Гиршфельдъ* и сынъ его Прусскій подданный Эмиль *Гиршфельдъ* намѣрены отправиться за границу.

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

2. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia jego w dniu 24 czerwca 1860 roku nastałego, na zaspokojenie uznanéj za podlegającą bezspornemu uzyskaniu pretensji Berki Stołpera do żyda Szmujły Smorgońskiego, za obligiem na 115 r., wystawiony zostaje na publiczną przedaż jednopiątrowy dom drewniany rzeczonego Smorgońskiego, w m. Święcianach na miejskim gruncie położony, 42 rub. oceniony i dla uskutecznienia téj przedaży, w Święciańskim sądzie powiatowym będzie się odbywał targ dnia 11 sierpnia ter. 1860 roku, od godziny 11-éj zrana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem; życzący rozpatrywać papiery téj przedaży tyczące się, mogą je widzieć w tymże sądzie powiatowym. Dnia 11 lipca 1860 roku.

Radzca *Giecołd.*
Sekretarz *Komar.*
Naczel. stołu *Kodź.* (444)

2. Wileński Urząd Powszechnego Opatrzenia ogłasza, iż w nim dnia 8 sierpnia ter. 1860 roku będą się odbywały targi, ze zwykłym we trzy dni przetargiem, na oddanie od 29 września ter. roku w trzyletnią arendowną dzierżawę domu należącego do tego Urzędu, w m. Wilnie pod N. 207 około placu Ratuszowego położonego, który przedtém znajdował się w posiadaniu czynszowém żydów Klaczków; przeto życzący zadzierżawić dom ten, zechce przybyć na rzeczone targi. Inwentarz zaś wypuszczającego się w dzierżawę domu i warunki téj dzierżawy mogą być widziane w tym Urzędzie. Dnia 15-go lipca 1860 roku. (448)

2. Dyrekcja Wileńskiéj szkoły Rabińskiéj niniejszém ogłasza, iż 3-go nast. sierpnia będą się odbywały w téj szkole targi na różne dostarczenia na utrzymanie téj szkoły w roku 1861, jako też drzewa na opał domu przez tę Szkołę zajmowanego. M. Wilno, dnia 11-go lipca 1860 roku. (437)

1. Wilejski sprawnik ziemski ogłasza, iż obywatele tego powiatu, Bronisław Bohdanowicz i Henryk Bohdanowicz wyjeżdzają za granicę dla spostrzeżeń agronomicznych i dla kupienia niektórych maszyn rolniczych. (474)

1. Wileński kupiec 2-éj gildji Gustaw *Hirszfeld* i syn jego Pruski poddany Emil *Hirszfeld* ma zamiar wyjechać za granicę.

Radzca honorowy *Zubowicz.* (478)

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно, съ 28-го по 31-го іюля.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКІЙ.

Пом.: Гелингъ. Янушкевичъ. Каминскій. графъ Петръ Зыбергъ. князь Огинскій. пред. двор. Шеміотъ. Ник. Вольскій. стат. сов. Кулаковскій. чин. при жел. дор. Крассовскій. Гурденъ. Риго Траульманъ.

Въ разныхъ домахъ.

Въ д. Мышковскаго: пом. Юрій Кучевскій. — Въ д. Каца: Ал. Ротъ. Зенонъ Киркилло.——Въ д. Пузыны: Ад. Жилинскій.—Въ д. Тринтроха пом. Ципр. Крагельскій.—Въ д. Монтвиллы: поруч. Вендтъ.—Въ домѣ Брандта: Ген. Шиллингъ. — Въ д, Пупкина: гр. Кон. Ожаровскій. надв. сов. Ал. Рыжовъ.—Въ д. Оземблоскаго при семеновской улицѣ: лекарь Бол. Оземблоскій.—Въ д. Гурскаго при татарской улицѣ: студентъ А Приваловичъ. — Въ д. Гимназіяльномъ при замковой улицѣ: лекарь Ив. Наркевичъ. помѣщицы: Марія Госова. Марія Крассовская. Іозефа Доровольская. надв. сов. Федоровичъ. стат. сов. Илья Единевскій. над. сов. Штиллеръ.

Выѣхали изъ Вильна, съ 28-го по 31-го іюля.

Пом. Яр. Гомарнацкій. губ. секр. Иванъ Ятовтъ. колл. асс. Янковскій. пом. Вик. Галицкій. тит. сов. Ад. Буйвидъ учитель О. Волкъ. пом. Карловичъ. отст. ротм. Колбъ. поруч. Путраментъ. тит. сов. Карлъ Горбацевичъ. колл. асс. Ст. Наркевичъ. пом. Эрн. Соколовскій. пом. Каз. Пясецкій. надв. сов. Пав. Пальминъ. г-жа Казимира Чайковская.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna, od 28 do 31 lipca.

HOTEL NISZKOWSKI.

Obywatele: Goehling, Januszkiewicz. Kamiński. Hrabia Piotr Zyberg. książe Ogiński. marszałek Szemioth. Mikołaj Wolski. rad, st. Kułakowski. urzęd. przy kol, żel: Krassowski. Gourdin. Rygo, Traulman.

W różnych domach.

W d. Myszkowskiego: Jerzy Kuczewski.—W d. Kaca: Al, Roth. Zenon Kirkiłło.—W d. Puzyny: Ad. Żyliński.—W d. Tryntrocha: ob, Cypr. Krahelski.—W d. Montwiłły: porucz. Wendt. —W d. Brandta: Henryk Szylling. —W d. Pupkina: hr. Konst. Ożarowski. rad. dw. Al. Ryżew.—W d. Oziembłowskiego przy ul. Siemienowskiéj: lekarz Bol. Oziembłowski.—W d, Górskiego przy ul. Tatarskiéj: St. Al. Prywałowicz,—W d. gimnazjalnym przy ul. zamkowéj: lekarz Jan Narkiewicz.—obywatelki: Marja Gosowa. Marja Krassowska. Józefa Dorowolska. rad. dw. Józef Fiedorowicz. rad. st. Eljasz Jediniewski. rad. dw. Fr. Sztiller.

Wyjechali z Wilna, od 28 do 31 lipca.

Ob.: Jarosz Pomarnacki. sekr. gub. Jan Jatowt. ass. koll. Jankowski. ob. Win. Halicki. radz. hon. Adam Bujwid. nauczyciel Józ. Wołk. ob. Karłowicz. dym. rotm. Kołb. porucz. Putrament. radz. hon. Karol Horbacewicz. ass. koll. Stan. Narkiewicz. ob: Ern. Sokołowski. Kaz. Piasecki. radz. dw. Paweł Palmin. pani Kazimira Czajkowska.

МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКІЯ НАБЛЮДЕНІЯ НА ВИЛЕНСКОЙ ОБСЕРВАТОРІИ.

POSTRZEŻENIA METEOROLOGICZNE NA OBSERWATORYUM WILENSKIÉM.

Мѣсяцъ и число. / Miesiąc i dzień.	Среднія за цѣлый день. / Średnia za cały dzień, Баром. по разд. Англ. / Barom. podł. podz. Ang.		Термометръ Реомюра. / Termometr Reaumura.	Господствующія. / Panujące. Направ. и сила вѣтра. / Kierunek i siła wiatru.	Состояніе неба. / Stan nieba.
29-го Іюля. / 29-go Lipca	29	9,1	+ 13,1	З. умѣрен / Z. umiar.	пасмурно. / pochmur.
30-го Іюля. / 30-go Lipca.	29	8,7	+ 13,7	Ю. слабый. / P. słaby.	облочно. / pochmur.
31-го Іюля. / 31-go Lipca.	29	8,2	+ 15,3	Ю. слабый. / P. słaby.	облачно. / pochmur
1-го Августа. / 1-go Sierpnia.	29	4,4	+ 16,6	ЮЗ. умѣрен. / PZ. umiar.	облочно. / pochmur.

Торговыя цѣны остаются прежнія.

Ceny na targach pozostają dawniejsze.